

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXVIII наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 43

С Т А Т Т І

Одеса – 2022

УДК: 001:005.745

I – 90

Збірник містить **статті** окремих учасників **XXVIII** наукової конференції здобувачів вищої освіти **«Історичний досвід і сучасність»**.

Редакційна колегія збірника:

Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор,
Колбіна Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент,
Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор,
Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент,
Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор.

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Друкується за рішенням Вченої ради Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського від 30 червня 2022 року, протокол № 11.

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2022.

(С) Букач В. М., упорядник, 2022.

СУЧАСНА ОДЕСЬКА ПОЕЗІЯ

Кудлай Ю., Букач В. М.

Сучасна література є досить цікавою и незвичною. Сьогодні Одеса багата на творчих особистостей. Серед них відомими є Владислава Іллінська, Олена Боришполець та Владислав Кітик.

Владислава Іллінська народилася в 1984 році. Навчалася на філологічному факультеті Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова. Почала писати вірші с 6 років, публікувалася в газеті «Вечерняя Одесса». Вона друкується як в одеських виданнях, так і за кордоном. Поетеса представляла Україну на Першій Міжнародній нараді молодих письменників 2011 року і на Першому Фестивалі російської літератури в Україні 2011 року.[6, с. 9]

Віктор Єрофєєв, автор передмови до збірки віршів поетеси «Анекдоти про дощ», дуже влучно підмітив одну значущу деталь – це поезія чіткого усвідомлення кінця, «поезія розлуки з культурою слова, розуму, божевілля і любові». Він пише, що у віршах Іллінської побачив «відлітаючу душу нашого часу». [5, с. 4]

Восновному, Владислава Іллінська пише про кохання, затишок, добрі почуття:

«Меж бесконечных тавтологий
и бесполезных биохимий –
ты луч во тьме любой дороги,
ты штиль в груди любой стихии». [8]

(«Між нескінченних тавтологій
Та марних біохімії –
Ти промінь в темряві будь-якої дороги,
Ти затиша у грудях будь-якої стихії»).

Читаючи її вірші , можна зануритися у світ тепла і сонячного світла, саме її збірка під назвою «Рисуй» дає змогу читачам розділити ці емоції з авторкою.

«Новое утро стягивает одеяло, как будто скальп,
плещет тебе, еще сонному, в лицо ледяной водой...
нужно подняться на ноги, нужно идти искать,
то , что и так всю жизнь волочиться за тобой». [6, с. 6]

(«Новий ранок стягує ковдру, ніби скальп,
плескоче в обличчя льодяною водою...
треба піднятися на ноги, треба йти шукати,
те, що все життя плентається за тобой»)

Звісно, для кожної людини найважливішим почуттям на землі є кохання і передача емоцій та переживань, з якими пов'язана любов. Завдяки віршам В. Іллінської можна зрозуміти природу і значення любові, визначити її справжність і безкорисливість, а також з'ясувати для себе, що в ній вважається найголовнішим, а що другорядним.

У поезії «Від твого полум'я» («От твоего огня») поетеса підіймає питання правди та істини, беспорядності та розгубленості:

«От твоего огня – сгорает только дым,
а мир вокруг лежит в обледеневшем склепе...» [7]

(«Від твого полум'я згоряє тільки дим,
а світ навколо лежить у зледенілому склепі»)

У цьому вірші чітко проявляється почуття тривоги: ліричного героя щось бентежить, але він нічого не може зробити, аби припинити свої страждання, адже «від його вогню – згорає тільки дим». Лише однією цією фразою можна відчувати таке жорстоке почуття болю і страху, коли людина нічим не може допомогти навіть собі.

Звісно, дуже важливо писати на такі теми, адже питання істини є ключовим для багатьох людей. Якщо задуматися, то можна зрозуміти, що істина є найважливішим аспектом у житті кожної людини. Саме у цьому вірші яскраво змальовано, як важко буває знайти цю правду, яка «захована на дні».

У своєму творчому доробку В. Іллінська приділяє увагу ще й тому, як все ж таки важливо не тільки знайти, а й зрозуміти себе. З розумінням себе починається щастя, натхнення, робота мрії, ідеї, ентузіазм і мотивація. Ланцюжком продовжуються щасливі люди навколо, рух в правильному напрямку та відкриття своїх нових сторін, талантів і зірок... Саме до цього у своїй поезії «Поки ефір розшаровувала злість» («Пока эфир раслаивала злость») поетеса закликає свого читача «відновлювати мости»:

«... я стала восстанавлювати мости,
которми вышагиваешь ты
на светлую земную половину». [6]

(«... я почала відновлювати мости,
якими ти крокуеш
на світлу земну половину»).

Познайомившись із творчістю Владислави Іллінської, можна зробити чіткий висновок, що її поезії є актуальними сьогодні, і, напевно, завжди будуть, адже теми кохання, брехні та правди, розуміння себе і ентузіазму є цікавими суспільству саме через те, що з цими проблемами можна зустрітись у повсякденному житті.

Письменниця Олена Борішполець народилася в Одесі 4 квітня 1980 року. Дитинство та юність пройшли у селі Красносілка Одеської області, на березі Куяльницького лиману. Закінчила Одеську юридичну академію. Випустила дві збірки поезій, а також книгу для дітей. У 2012 році стала переможцем П'ятого Всеукраїнського фестивалю поезії «Пушкінська осінь в Одесі», а в 2013 році – фіналістом фестивалю «Пушкін у Британії». Публікувалася в літературних журналах «Південне Сяйво» (Одеса), «Райдуга» (Київ), «Нова Реальність» (Челябінськ), в альманахах «Дерибасівська – Рішельєвська» та «ОМК», на інтернет-порталах «Авророполіс», «Гостинна» та інших. [2]

На відміну від В. Іллінської, Олена Боришполець у своїй творчості демонструє своїм читачам більш сумні емоції та думки :

«Никогда не будет столько твоих прохлад,
Столк твоих простуд, чтобы их стало вдоволь.
Мне не спокойно возле тебя так,
Словно черти поют про чужой Багдад,
И я этим песням – главный припев и повод». [3]

(«Ніколи не буде стільки твоїх прохолод,
Стільки твоїх застуд, щоб їх стало вдосталь.
Мені не спокійно біля тебе так,
Немов чорти співають про чужий Багдад,
І я цим пісням – головний приспів та привід»).

У 2016 році в конкурсі імені К. Паустовського, присвяченого 124-й річниці від дня народження письменника, Олена Боришполець отримала перемогу в номінації «поезія» зі своєю книгою «Блакитна зірка». Книжка вийшла під маркою "Зеленої лампи" при Всесвітньому клубі одеситів.

Поезію О. Боришполець можна охарактеризувати як філософську лірику, сучасну, де в сюрреалістичному хороводі образів поступово прочитується моральний посил автора до читачів. Її вірші гіркі та цілющі як ліки, які потрібно повільно розсмоктувати, без метушні. Насправді, щоб зрозуміти сенс віршів автора, слід повільно читати та розмірковувати над кожним її словом, адже кожен розуміє їх по-своєму. Наприклад, у вірші «Берегова лінія» («Береговая линия») кожен читач може вбачати свій сенс: хтось вважає, що тема вірша – насолода ранковим пейзажем, а для когось тема вірша полягає у почутті суму та туги.

«Береговая линия тянется в поле зрения.

Все другие линии тянет кто-то ещё.

Ты ведь уже не спас меня,

Лучше не сохрани меня.

Солнце садится на западе,

А кажется – на плечо». [1 с. 20]

(«Берегова лінія тягнеться у полі зору.

Усі інші лінії тягне хтось ще.
Адже ти вже не врятував мене,
Краще не збережи мене.
Сонце сідає на заході,
А здається – на плече»).

Владислав Кітик – поет, педагог та моряк, народився 15 грудня 1954 року в місті Одеса.

Творчий шлях Владислава Кітика підтверджує, що його мрії і стали дійсністю: у 1991 року його вірші були опубліковані в книзі «Вільне місто». І ось – п'ята книга поета під назвою « Мрії та очевидність» є збіркою ширих та тонких віршів, головною думкою яких є міркування про місце поета у сьогоднішньому житті та відповідальність за своє слово.

Життєвий шлях В. Кітика був непростим. Був моряком, слюсарем, кочегаром, але ніяка праця не заважала йому писати чудові вірші.

Віце-президент Всесвітнього клубу одеситів Євген Голубовський зізнався, що перечитав нову збірку В. Кітика двічі. Збудила його до цього непідробна щирість автора та привабливість його філософсько-іронічного погляду на життя. Саме це і повинно привабити читачів. [12]

У доробку автора є й вірші про дитинство та юнність:

«Вчорашний день у перекрестка
Смолит для форса папирской,
Глядит у лавочки питейной
На ножки барышни кисейной.
Подобье шахматной фигурки
Теряется в дыму окурка
Под разноцветным листопадом!
...Вот так и шёл бы с нею рядом
Под охровым, янтарным, красным,
С туманным будущим, с неясной развязкой». [4]

(«Вчорашній день біля перехрестя
Смолит для форсу папіроскою
Дивиться біля крамниці питної
На ніжки панянки кисейної.
Подібність шахової фігурки
Втрачається в диму недопалка
Під різнобарвним листопадом!
...От так і йшов би з нею поруч
Під охровим, бурштиновим, червоним,
З туманним майбутнім, з незрозумілою розв'язкою»)

Читаючи вірші, присвячені молодості, одразу згадуються ті прекрасні часи, адже дитинство – це щаслива сторінка нашого життя, коли всі кольори яскраві, а до казки можна доторкнутися рукою, які, на жаль, не можна повернути.

Також поет пише на досить сумні теми: почуття безнадійності та безпорадності, втрати віри, любові, наснаги.

«Пока искал необходимое,
Освобождаясь от ненужного,
Прошли года, ушла любимая,
Следы задули ветры южные,
На смену им пришли восточные...». [11]

(«Поки шукав необхідне
Звільняючись від непотрібного
Минули роки, пішла кохана
Сліди задули вітри південні
На зміну їм прийшли східні».)

У творчості В. Кітика постійно звучить тема Одеси. Йдеться не тільки про старі вулички, а й про музику, властиву кожному великому місту. Тільки почути її, на жаль, здатні лише одиниці.

«В Одессе дождь. Струится серебро.
Промокший город хохлится зонтами.
И как до сотворенья мира – сами
Конец с началом сводятся к зеро». [12]

(«В Одесі дощ. Йде струмом срібло
Промокле місто хохлиться парасольками.
І як до створення світу – самі
Кінець з початком зводяться до зерна».

Тема Одеси звучить і в поезіях Наталлі Перстньової, яка народилася в Кишиневі, закінчила Одеський університет імені І. І. Мечникова, друкувалася в журналах «Нева», «Топос», «Сибірські вогні», «45-я паралель». [13] Збірка «Соломонови острови» («Соломоновы острова») наповнена враженнями про людей, ситуації, описує почуття, які викликають від сонця, снігу, дощу, вітру, рослин, моря. Відчувається любов до міста.

«Шумный одесский гомон
Встреч, примирений, ссор.
Уют коммунального дома
В простенках ситцевых штор». [14, с. 6]

(«Шумний одеський гомін
Зустріч, примирень, чвар.
Затишок комунального дома
У простінках ситцевих штор»)

Одеса дійсно є містом творчих особистостей, завдяки яким життя читачів стає яскравішим та цікавішим.

-
1. Боришполець Е. Речка без устья. *Южное сияние*. 2015. № 2. С. 20.
 2. Боришполець Е. Биография. *Меценат и Мир*. 2015. 5 апреля. С. 12.
 3. Боришполець Е. Никогда не будет. *45-я паралель*. 2014. № 24. 21 августа. С. 22.
 4. Голубовский Е. Книжный развал. *Дерибасовская угол Ришельевской*. Одесса, 2012. № 48. С.74
 5. Ильинская В. Анекдоты о дожде. Стихотворения. Киев: Форс Украина, 2020. 112 с.

6. Ильинская В. Вдали от монитора. *Новая юность*. 2020. № 2. С. 19.
7. Ильинская В. Игры разума. Одесса: Плутон, 2013. 136 с.
8. Ильинская В. Меж бесконечных тавтологий. *Южное сияние*. 2018. № 2. С. 21.
9. Ильинская В. Только неба мне и не хватало. *Южное сияние*. 2020. № 4. С. 16.
10. Ильинская В. Меж бесконечных тавтологий. *Соты*. 2014 – 2016. № 1. С. 11.
11. Китик В. Пока искал необходимое. *Полисадник*. 2016. № 1. С. 13.
12. Комисаренко С. Мечты и очевидность Владислава Китика. *Одесские известия*. 2015. 6 июня.
13. Перстнева Наталья. *Журнальный мир*.// <https://www.zhurmir.ru/avtor/perstneva-natalya>
14. Перстнева Н. Соломоновы острова. Стихотворения. – Одесса: «Optimum», 2013. 132 с.

«КАЗКА ПРО КАЛИНОВУ СОПЛКУ» ОКСАНИ ЗАБУЖКО.

СТАРИ МОТИВИ В НОВІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Шульга В.

Оксана Забужко – відома українська письменниця, лауреат премії імені Т. Шевченка. З нею пов’язують вихід сучасної української літератури на світову арену. Твори письменниці перекладено 20 мовами. Окремими виданнями твори Оксани Забужко виходили Болгарії, Італії, Нідерландах, Польщі, Росії, Сербії, США, Чехії та інших країнах. Письменницю хвилюють теми кохання, поколінь, батьків та дітей, сімейних стосунків, сестринства, дружби, історичного минулого України, еміграції. [1, с. 5]

Серед кращих книг Оксани Забужко варто виділити «Музей покинутих секретів», «Сестро, сестро», «Казка про калинову соплку», «Тут могла б бути ваша реклама», «Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій», «Польові дослідження з українського сексу». [1, с. 8 - 9]

«Казку про калинову соплку», як і всю творчість Оксани Забужко, важко втиснути в якісь одні рамки та, мабуть, і не варто цього робити. Цей твір був надрукований в останній рік ХХ століття. Це надзвичайно цікавий

і складний, «найвиразніший текст української літератури ХХ століття». [5, с. 135] О. Забужко активно використовує фольклорно-міфологічний матеріал. Як відомо, казки – традиційний об'єкт феміністичної критики, що аналізує їхні гендерні аспекти. Водночас, казки – надзвичайно популярний жанр жіночої літератури. Так, «Казку про калинову сопілку» можна прочитати як модерну інтерпретацію біблійного міфу в поєднанні з фольклорним текстом, історію сестровбивства – погляд сучасної освіченої жінки на вічне протистояння життя і смерті, Добра і Зла. У цьому філософському творі Оксана Забужко переосмислила народні казки та балади про калинову сопілку. Серед її попередників – вірш Ліни Костенко «Калинова сопілка», літературні казки Б. Грінченка та Л. Шияна. Але письменниця, використовуючи фольклорні першоджерела, написала цілком оригінальну повість про любов та ненависть, про велику людську трагедію на тлі українського селянського побуту. [4, с. 145-146]

В повісті простежується складне становище української сім'ї. Автор акцентує увагу на відсутності простору, у якому творча обдарована жінка могла б самореалізуватися в своєму непростому житті. Мова йдеться про Ганну – головну героїні повісті «Казка про калинову сопілку». Ця дівчинка особлива, тому що вродилася з місяцем на лобі. Її мати, Марія казала, що місяць-молодик – то на долю. Ганна, наділена від народження небуденною вродою, силою духу й даром чи не містичного відання й провіщення. Вона терпляче чекає своєї незвичайної долі. «Попри це все, перелік ролей, що соціум пропонує жінці, – на думку В. Агеєвої, – дуже регламентований. Дівчина захотіла порушити зокрема ті межі, що продиктовані походженням, і стала заручницею міфу про щасливе заміжжя як найвищий жіночий осяг, про прекрасну царівну на кришталевій горі чи недосяжній вежі, куди обов'язково прийде визволитель-принц». [2, с. 69, 71]

Сестру Ганни звали Оленка. Зовнішність її була нічим не примітна. Це була звичайна дитина зі звичайною вдачею. Саме відмінність характерів і зовнішності стає причиною конфлікту між сестрами. Вони - дві

протилежні особистості зі своїми амбіціями, життєвими переконаннями, поглядами на добро і зло. [2, с.76]

Багато чого залежить і від виховання батьків, адже саме Марія, матір Ганни, прищепила їй думку про щасливе заміжжя, оскільки сама цього не мала, не любила свого чоловіка. Ось ця відсутність порозуміння між батьками стала також вагомою причиною для розростання конфлікту між сестрами. Ганну охоплювали почуття ревнощів, коли батько ніжно співав Оленці пісню. Батьки ніби поділили дітей. Василь любить і піклується про меншу доньку – Оленку, Марія – про Ганну. [2, с. 76]

Внаслідок цього, дівчина стає горда, нехтує Дмитром, який сватався до неї. Насправді, Ганна любить лише себе і більше нікого. Вона милується своїм тілом, своєю вродою. Та ситуація, коли Олена погоджується вийти заміж за Дмитра стає вирішальною в плані екзистенції Оленки. Ганна розуміє, що Олена відібрала її «особливу» долю, адже все краще діставалося їй. Єдиним способом уникнути буденної жіночої участі для Ганнусі міг би стати монастир. І вона не раз шкодувала, що цим шансом знехтувала. В ідеальній монастирській спільноті жінка мала шанси майже необмеженої реалізації своїх саме жіночих якостей, «адже в християнській громаді, – писала Джін Бетке Елштайн, – жінки стали громадянами. У тій новій спільноті жінок вітали, і вони поділяли норми, заняття й ідеали, що були її живою тканиною». [2, с. 107]

Вона здалася дияволу, який прийшов до неї вночі. Наслідком цього стало вбивство своєї сестри. Та попри все це, не змогла Ганна жити щасливим життям. В той момент, коли калинова сопілка тричі проспівала голосом покійної сестри: «мене сестриця з світу згубила, в моє серденько гострій ніж устромила!», - Ганна серйозно замислюється про свою власну смерть. [5, с. 137 - 138]

Оксана Забужко засуджує найстрашніші людські гріхи – горді та заздрість. Ці почуття підштовхують головну героїню до жахливого вчинку: вбивства. За це розплата одна – смерть моральна та фізична. Хто винен в

тому, що сестри не стали рідними духовно? Село? Батько і мати? Самі сестри? Старий гріх, що став прокляттям роду? Важко дати чітку відповідь. Але, читаючи твір, я бачила, що доля дарувала вибір Ганнусі – треба було не бути такою гордою, а приймати кохання Дмитра, а якщо вже остаточно відказала – ставити на цьому крапку і шукати щастя далі з іншим. Тоді б не сталося злочину, не сталося б загибелі душі. Треба вміти пробачати, забувати, крокувати далі, відпускати ревності і минуле кохання. Саме це письменниця хотіла донести читачеві.

Через біблійні та фольклорні сюжети Оксана Забужко навчає нас цінувати своїх рідних, не бути занадто гордими, не порушувати заповіді Господа. Можна думати, що Ганна і Оленка могли б мати щасливе життя, якби мали інші особисті риси, бо характер – наша доля. Треба знати, що гарну мелодію кохання не зіграти тільки білими клавішами, треба розуміти, що іноді необхідно просто мовчки піти геть. [6, с. 25]

Автор неймовірно грає образами, створює феєрично натуралістичну картину, де переплітається реальний побут з ірреальним світом, де існують перелесник, мерці і примари. У «Казці про калинову сопілку» фольклорна основа твору не є тільки антуражем, на тлі якого розгортаються події, будується сюжет та створюється галерея художніх образів. Навпаки, твір має багаторівневу структуру: це фольклорний пласт (казка про калинову сопілку, переказ про змія, народні вірування, зокрема про місяць, віднаходження води тощо), біблійний контекст (легенда про Каїна та Авеля), а також сучасний гендерний аспект, феміністична проблематика стосунків жінок двох типів: «аристократки духу» та «хранительки домашнього вогнища». [3, с. 138]

Велике значення мають психологічні моменти. Таке враження, що автор жорстоко натягнула струни психіки своїх героїв і тепер, торкаючись пальцями, створює з усього лірично тужливу мелодію трагедії незрозумілого людського буття, де добро переходить у зло, а те, у свою чергу, повільно відроджується добром. У творі Оксани Забужко немає

чорних і білих, позитивних і негативних героїв. Незвичайна краса і обдарованість Ганни-панни та підкреслена звичайність Оленки становлять виразний контраст. І хоча головна героїня твору саме Ганна, «бабина дочка», яка Оленці приділяється багато творі.

Із самого початку стосунки в цій сім'ї складаються нездорові. Батьки не люблять одне одного, тож у такій атмосфері не можуть рости ментально благополучні діти. Ганна росте тихою й слухняною, але з появою молодшої сестри все починає змінюватися. Маленька Ганнуся відчувала ревності до своїх батьків, бо тепер вони приділяють увагу не тільки їй. Але якщо з роками батьки звернули б на це увагу, стосунки двох сестер не стали б настільки токсичними та нищівними. Доля Ганни від народження була особливою. Автор показує це через символи (півмісяць над чолом дівчинки). Так і трапляється: вона починає відчувати різні речі, що спочатку допомагає їй утвердитись у соціумі, але потім так само виштовхує її звідти. [2, с. 71, 86] Все життя Ганна мічиться між добром і злом. Протягом всієї історії вона намагається стримувати свою темну сторону, але під кінець її «терпець» уривається і вона скоює найстрашніший злочин: вбивство. Ганна не має жодного сумніву та ніякого каяття, вона насолоджується смертю сестри. [2, с.119]

Але після цього злочину ми спостерігаємо за муками совісті головної героїні. Це означає, що темне й світле все ще веде боротьбу всередині Ганни. Тут автор додає ще трохи містики, на мій погляд, зайву. Хоча, можливо вона зробила це, щоб повністю об'єднати реальне з містичним. На цей момент Ганна потроху з'їжджає з глузду і цей зв'язок головної героїні з нічним прибудою роблять картину завершеною. Ми потрапляємо у дивний внутрішній світ Ганни та її переживання. До самого кінця не зовсім зрозуміло, чи не вигадує вона собі коханого. Та, виявляється, він настільки реальний, як і вона сама. [2, с. 120]

Закінчення залишає за собою місце для роздумів. Ганна зникає, залишивши незрозумілий слід на підлозі. Можливо її забрав на «темний

бік» коханець, а може вона втекла. Нам цього не кажуть, але ми точно знаємо що їй не може чекати нічого світлого й хорошого далі. У Ганни немає майбутнього. Скоєним убивством вона перекреслює і своє подальше життя. Ганна всю дорогу хотіла собі щастя, яке ніби мала її сестра, але замість того, щоб будувати його самотужки, вона занадто довго була зосереджена на житті інших, а саме на заздрості до них. [2, с. 121]

Зазвичай, казки мають щасливий фінал. Та ця «казка» має магію лише в назві. Після неї залишається неприємний гіркий присмак. Причому жодному з героїв симпатизувати аж ніяк не хочеться.

-
1. Вінницька А., Руденко Є. Імениті письменники сучасної України. Вип. 4. Миколаїв: МОУНБ, 2018. С. 5 - 9.
 2. Забужко О. Сестро, сестро. Повісті та оповідання. Київ: Факт, 2004. 240 с.
 3. Мислива В. Жанрова своєрідність «Казки про калинову сопілку» Оксани Забужко. *Житомирські літературознавчі студії*. 2013. № 7. С. 145 - 151.
 4. Соколова А. Міфологічний фольклоризм «Казки про калинову сопілку» Оксани Забужко. *Фольклористичні зошити*. 2009. Вип. 12. С. 131 - 144,
 5. Усатенко Л. Трагізм долі двох сестер у повісті «Казка про калинову сопілку» Оксани Забужко. *Наука. Освіта. Молодь*. 2019. № 3. С. 135 - 138.
 6. Шаповалова І. Відгук про повість Оксани Забужко «Казка про калинову сопілку» // <https://biblioteka-franko.od.ua/novosti/vidguk-pro-povist-oksani-zabuzhko-kazka-pro-kalinovu-sopilku-filiya-41.html>

УКРАЇНСЬКА ГРУПА «Go_A»

Даніленко С.

Група «Go_A» вісім років шукала свого слухача і залишалася поза увагою мас-медіа і меломанів. Їх рідко запрошували на фестивалі електронної музики, тому що вважали занадто народними, а на рок-фести – через надмірно електронного звучання. Все змінилося на початку 2020 року, коли квартет взяв участь у Національному відборі на конкурс

«Євробачення». Група перемогла, незважаючи на те, що вважалася чи не аутсайдером. У пісні з відбору «Соловей» вже більше мільйона переглядів на «YouTube». Їх треки крутять по всій Європі, запрошують на концерти в Колумбії і переспівують в Ісландії.

Проект «Go_A» як мікс електронної музики і етнічних мотивів у 2011 році придумав музикант Тарас Шевченко.

Нинішня вокалістка Катерина Павленко спочатку не входила до складу групи та й взагалі не планувала пов'язувати своє творче майбутнє з електронікою. Катерина – співачка і викладач народного вокалу. Вона переїхала з Ніжина до Києва в надії знайти рок-групу, з якою хотіла б виступати. Разом з тим почала викладати вокал і заробляти гроші на цьому. Одна з її учениць зустрічалася з учасником «Go_A». Групі був потрібен народний вокал на спільний трек з українським бандуристом Ярославом Джусем. Музиканти «Go_A» звернулися до Катерини, вона записала свій голос і згодом стала другою вокалісткою [1].

«Go_A» випустили кілька пісень і намагалися знайти майданчики для виступів. Але виходило не дуже. Як розповідає фронтвумен групи Катерина Павленко[1], у їхньої групи був період, коли вони намагалися пробитися скрізь, де тільки можна, але для рок-фестивалю група була занадто електронною, на електронних фестивалях – занадто народною.

Переломним моментом став виступ в київському клубі «44» в серії концертів «New Generation» для молодих музикантів. Вони познайомилися з Євгенією Стрижевською, яка тоді була арт-директором клубу, а також програмним директором фестивалів «Jazz Koktebel» і «Країна мрій» [1].

Як згадує Є. Стрижевська [1], її завжди приваблювали в музикантах певний баланс щирості, фанатичності і наявності смаку, а у «Go_A» все це є. Додала, що вона чула багато хворих експериментів з «фольктронікою», «етно-рок-джаз-попом» та ішними жанрами, часто від дуже крутих музикантів, які намагалися робити трендову музику. І тут прийшли «Go_A» – як ковток свіжого повітря. Прийшли дуже шумно, енергійно і цікаво.

Вона покликала групу виступити на фестивалі «Країна мрій», після чого «Go_A» почали запрошувати на інші фестивалі, серед яких «Трипільське коло», «Kyiv Open Air», «Гогольфест», «Polyana Music Festival». Змінилися і принципи групи.

К. Павленко згадує, що у них уже було кілька невдалих спроб поїздки на фестивалі, і вони вирішили, що не будуть більше нікому нав'язуватися. «Коли ти приїжджаєш як запрошена група, до тебе зовсім інше ставлення і організаційні нюанси. Після того, як ми прийняли таке рішення, ми стали їздити тільки туди, де нас чекають. І все стало класно», – говорить вокалістка [1].

«Go_A» завжди працювали без продюсера і менеджера, все робили самостійно. До того ж, постійно змінювався склад групи. Учасники підраховували, що за весь час склад змінився 11 разів. Зараз група – це Тарас Шевченко, Катерина Павленко, гітарист Іван Григоряк, який грав в десяти групах, серед яких «Колір Ночі» і «Тінь Сонця», і сопілкар Ігор Діденчук, який співпрацює з «КНАУАТ», «Kalush», «Alyona Alyona».

Хаотичність торкнулася і назви. Офіційно група називається «Go_A» – через нижнє підкреслення, хоча спочатку назву писали через дефіс, так само назвалися в «Facebook», і до сих пір їм не вдається перейменувати офіційну сторінку, тому що соціальна мережа не приймає правку.

Дебютний і поки єдиний альбом «#Ідиназвук» група випустила в 2016 році. Зробили це без масштабної промо-кампанії.

Незважаючи на те, що музика групи не відповідала формату майже жодної радіостанції, трек «Веснянка» взяла в ротацію «KISS FM». Пісня перемогла в конкурсі «The Best Track in Ukraine» і 6 тижнів трималася на першому місці хіт-параду «10 Dance».

Цього було недостатньо. Аудиторія росла дуже повільно. У певний момент музиканти почали замислюватися над доцільністю існування проекту. Але тут в жовтні 2019 стартував національний відбір на «Євробачення-2020».

Катерина Павленко розповідала [1], що саме їхні шанувальники запропонували ідею піти на національний відбір. Самі «Go_A» не вірили, що їх взагалі туди візьмуть, тому навіть не пробували подаватися. Але якось генеральний продюсер відбору Руслан Квінта почув в інтернеті пісню «Рано-раненько», і вона йому дуже сподобалася. Р. Квінта прослухав весь альбом і попросив зв'язатися з «Go_A» і запросити їх на відбір.

На підготовку до участі пішли майже всі зароблені за останні роки гроші групи. Учасники витратили близько 500 доларів і 20 000 гривень на роботу візажистів, оренду костюмів, мастеринг пісні за кордоном [1].

Під час прес-конференцій до «Go_A» підходило найменше журналістів. Всі ставили на «TVORCHI», «KRUTЬ» або «КНАУАТ». Несподівано для всіх «Go_A» безапеляційно перемогли з піснею «Соловей» – вона взяла найвищий бал і від журі, і від глядачів.

Життя учасників групи різко змінилася. У них стали постійно брати інтерв'ю, запрошувати виступити в Україні і за кордоном, «Соловей» почав звучати на радіо в кількох європейських країнах. «Мій друг з Польщі розповідав, що у них «Соловей» зараз звучить мало не з кожного праски», - дивується і радіє К. Павленко [1].

«Go_A» почали підготовку до виступу в Роттердамі. Але всі плани зруйнувала пандемія коронавіруса. «Євробачення» перенесли на наступний рік. На новому конкурсі групі потрібно буде виконати іншу пісню. Незважаючи на це, музиканти продовжують збирати нові і нові досягнення. Наприклад, група перемогла в ісландському онлайн-конкурсі «Alla leið», тамтешньої альтернативи «Євробачення».

Перемога «Go_A» викликала полярну реакцію у музичної громадськості. Суддя Національного відбору Андрій Данилко був у захваті і розповідав, що йому дуже сподобалася і пісня, і виступ. Фронтмен гурту «Антитіла» Тарас Тополя, навпаки, написав відразу кілька величезних постів в «Facebook», в яких звинуватив групу в зраді національної ідентичності [1].

Музикознавець Любов Морозова називає «Go_A» міжетнічною: «Порівняйте виконання української пісні «Шкода мені на козака» від колективів «Любисток» або «Кралиця» з тим, що робить з неї «Go_A». У першому випадку – це шароварщина в кращих традиціях. «Go_A» додає енергійний біт, електрогітару і одночасно змінює порядок в далекосхідну сторону і сильно зміщує темп. Вокал на фальцет додає не тільки архаїчну народність, але і певну іграшкового з елементом знущання. Ось ця іграшкового містить в собі щось зловісне, ніби в страшилки з Джокером. Разом з ритуальною мелодикою така музика заворює» [1].

Чому ж тоді «Go_A» так довго залишалися поза полем зору українського слухача? Андрій Уренев, музичний продюсер групи «KAZKA», яка також часто комбінує народні мотиви з електронною музикою, вважає, що справа в недосконалому українській індустрії.

Андрій Уренев наголошує, що є багато чудових колективів, які могли б викликати резонанс після появи на великому телеканалі. З появою Нацвідбору змінилася загальна парадигма вибору артиста на «Євробачення». Люди почали голосувати не за відомих артистів (часто спеціально проти), а за свіжу кров. Повна відсутність зв'язку між талановитими інді артистами і їх потенційно широкою аудиторією – головна проблема цих музикантів [1].

У музики групи великі шанси стати популярною за кордоном, можливо, навіть більше, ніж на батьківщині. А. Уренев пояснює, що для людей за кордоном наш мелодійний і глибокий фолк сприймається як свіжа музика, яка відрізняється від знайомої мелодики. Для нас це звично, тому й не сприймається так гостро. До того ж фестивальна інді тусовка за кордоном багато більша за нашу. Відповідно, місць і приводів показати себе у такого музиканта набагато більше [1].

Євгенія Стрижевська додає, що «Go_A» – це не просто музичний проект, а й люди зі здоровою психікою, тому прекрасно розуміють певні риси нашого народу.

У 2021 році група також брала участь у «Євробаченні». Пісня «SHUM», з якої вони виступили, також увійшла в 10-ку найпопулярніших на «Євробаченні-2021» і посіла друге місце після переможного треку італійської групи «Maneskin». На «YouTube» виступ українців у фіналі конкурсу подивилися вже понад 21 млн користувачів. Їх пісня очолила топ в «Spotify», а люди з усього світу танцюють під неї і переспівують.

Катерина Павленко в інтерв'ю з «Радіо НВ» зазначила, що вони поїхали на Євробачення не заради того, щоб "усі сказали, які вони молодці", а для того, щоб українці повірили в себе [11]. До речі, «Go_A» – перші учасники від України, які виконували пісню рідною мовою. До них у 2005 році були «Гринджоли», але в них пісня була наполовину перекладена. У 2020 році, коли група випустила «Солов'я», Катерину Павленко дуже вразив один коментар хлопця з Британії, у якому він подякував і зазначив, що завдяки групі він дізнався, що в Україні є своя мова, до того він думав, що в Україні спілкуються російською. Катерина вважає, що це думка не лише однієї людини; що багато людей елементарно не знають, що в нас відбувається, що в нас є власна культура, власна музика, власний унікальний мелос, якого більш ніде немає і «Go_A» хоче показати це світу.

Група розуміла, що перше місце вони не посягнуть, тому що у «Євробаченні» є свої правила, але їх головною метою було запам'ятися, та в них це вийшло, бо зараз їх запрошують на концерти в Європі, на техно-сцени, на етнофестивалі, на фестивалі андеграундної музики. Нещодавно вони виступали з концертами у Польщі, Естонії, Бельгії.

Якщо подивитися на сучасну популярну музику, то можна побачити, що в багатьох хітах є моменти, взяті з інших народів: щось з індійських мотивів, щось з арабських, щось з американського кантрі, а українського там ще немає. Тому гурт намагатиметься це змінити.

Щодо назви і теми пісні, то «Шум» – це дуже давня українська веснянка, яка походить з дохристиянських часів та ритуалів, пов'язаних з природою.

Фольклористи вивчають її багато років, про "Шум" писали і Борис Грінченко, і Михайло Грушевський.

Як відзначає кандидат філологічних наук Лідія Козар у статті про «весняну обрядовість» [5, с.50-51], у таких танцях-гаївках та веснянках, як «Шум», збереглися риси анімістичного світогляду.

Етнограф Валерій Войтович у книзі «Міфи та легенди давньої України» відзначає, що "Шум" - це володар лісу та лісового шуму, це також стародавня назва лісу, а ще давніша – Шумлячий [2, с. 132].

У деяких південнослов'янських мовах, зокрема сербській, слово "шум" ("шума") до цього часу означає "ліс". Часті повтори у тексті слів з літерою "ш" ("Шума", "Шуме", "шуба") – це магичні заклинання, наприклад, щоб скоріше розпустилися дерева.

Набагато пізніше, вже у християнські часи, веснянка «Шум» перетворилася просто на хоровод, який виконували на Великдень. Тоді ж, як вважав Михайло Грушевський, до пісні додали "жартівливі пародійні рими", коли "хоровод зійшов на просту забаву" [9].

А Катерина Павленко пояснює, що основа цієї пісні - обряд, який українці проводили навесні: шумом закликали весну. Це все проводилося колективно та вважалося, що якщо щось робити разом, то загальне бажання обов'язково збудеться [9].

Н. Сивачук у книзі «Український дитячий фольклор» звертає увагу, що в давнину дерева та гаї вважались священними, вони уявлялися як благодійна істота, добра і в той же час таємнича, загадковозагрозлива. Та й слова «ліс» не було, а «Шум», «шумлячий» [10, с. 182].

В лісі проходили богослужби наших пращурів, водилися хороводи, тут вони очищалися вогнем та водою, парувалися. У лісі на прогалинах косили сіно; у лісі збирали цілюще та чарівне зілля; в лісі займалися ловами; ліс використовували як будівельний матеріал для своїх хатинок-землянок; а також на священні вогнища для своїх родинних хат; ліс був місцем прожитку й відпочинку в спеку; в лісі займалися ловами; в лісі «дерли» мед; Шумлячий

був місцем сховища під час небезпеки... У Шумлячому жили духи-душі, лада, – опікуни роду та родини, жили й неприкаяні душі. В далеку давнину пращури наші ховали своїх покійників також у Шумлячому... Ось чому людина навесні так шанувала Шумлячий ліс; усі весі (села) ходили туди священними процесіями умилювати та зачакловувати Шум, співали йому магічних пісень; провадили магічні дії-ігри тощо [10, с. 182].

Первісні тексти не збереглися. Михайло Грушевський зазначає, що «всі жартовливі, пародійні рими: А Шум ходить по діброві, А Шумиха риби ловить. Що вловила, то пропила, Дочці шуби не справила...», витіснивши первісний текст, з'явилися задля розваги і сміху значно пізніше, коли «хоровід зійшов на просту забаву» [1, с.173].

Катерина Павленко також відзначила, що все це – вірування українського Полісся. Розповідає, що цього року вона сильно заглибилася саме в обрядовість Чорнобильського Полісся і Полісся загалом. «Там були зовсім інші обряди і трошки навіть інші вірування в українців. Це було дуже цікаво, люди надавали магічних сил кожному предмету, які їх оточували, і вони вірили, що шум – це дух лісу» – згадує Катерина Павленко[9].

«Go_A» розширює межі музики поєднанням народних українських мотивів і електрофолка. Цей гурт відкриває нам очі на щось прекрасне, створює нові гармонії. На мій погляд, за цим гуртом стоїть майбутнє!

-
1. Бондаренко О. Кошляк А. Український гурт «Go-A» вийшов у фінал «Євробачення»//<https://babel.ua/texts/43329-sogodni-startuye-onlayn-koncert-yevrobachennya-vid-ukrajini-gurt-go-a-visim-rokiv-jih-malo-pomichali-a-teper-perespivuyut-v-islandiji-i-klichut-do-kolumbiji-profayl-babelya>".
 2. Войтович В. Міфи та легенди давньої України. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. С. 132 - 138.
 3. Грушевський М. Історія української літератури. Т. 1. Київ - Львів, 1923. 360 с. // <http://litopys.org.ua/hrushukr/hrush1.html>
 4. Захарченко Д. Гурт Go_A: Скорочували пісню на Євробачення зі сльозами на очах, але результатом задоволені // https://rozмова.wordpress.com/2021/09/11/go_a-3/#comments
 5. Козар Л. Весняна обрядовість у виданні Б. Грінченка «Этнографические материалы, собр. в Черниговской и соседних с ней

- губерниях»: дохристиянські вірування і сучасний контекст. *Міфологія і фольклор*. 2012. № 1. С. 44 - 59.
6. Крижановская Г. Трек группы Go-A "Шум" попал в «Billboard»: это первый украиноязычный хит в чарте. // <https://www.unn.com.ua/ru/news/1931226-trek-gurtu-go-a-shum-potrapiw-do-billboard-tse-pershii-ukrayinomovniy-khit-v-charti>
 7. Павленко К.(Go-A). Интерв'ю для «Радіо НВ» (Жадан С.) 18.08.2021// <https://www.youtube.com/watch?v=FL7nAUOxxXI>
 8. Павлюк О. Кузнецова Т. В мире фанатеют от «Шума» Go-A...// <https://hromadske.ua/ru/posts/v-mire-fanateyut-ot-shuma-go-a-inostrancy-uchat-ukrainskij-tancyut-i-risuyut-fan-art-vot-nasha-podborka-tiktokov>
 9. "Порвали зелену шубу": про що насправді пісня "Шум" Go-A, яку Україна везе на Євробачення//<https://www.bbc.com/ukrainian/news-55979577>
 10. Сивачук Н. Український дитячий фольклор: Підручник. Київ: Деміур, 2003. 288 с.
 11. Украиноязычная песня может возглавить мировые чарты — Екатерина Павленко, Go_A | Говорить Жадан// <https://www.youtube.com/watch?v=FL7nAUOxxXI>

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОБЛАСТІ ПСИХОЛОГІЇ ВІКОВИХ КРИЗ

Массанов А. В., Окул І. І.

e-mail: my.name.is.kep4k@gmail.com

Ми хочемо представити початковий етап наших пошуків, які ми здійснюємо у сфері вікової психології. Нижче викладемо наші гіпотези та міркування і використаємо конференцію за прямим призначенням, а саме як спосіб комунікації, загальноприйнятий та широко представлений у науковому середовищі. З цією метою залишаємо у шапці адресу нашої електронної скриньки та будемо раді отримати критику та пропозиції з приводу викладених ідей.

Почнемо з мети нашого дослідження. У наші дні все більш актуальною стає проблема допомоги дітям, що мають особливості розвитку. Зростають

можливості медицини, зростає із ними коло випадків, у яких можна врятувати новонародженого. Також підвищуються можливості діагностики, дедалі більше патологій вдається побачити на ранніх етапах та розпочати реагування. Порятунком життя має свої наслідки: стан здоров'я малюків часто залишає бажати кращого, що закономірно призводить до напливу маленьких і дуже непростих клієнтів у різноманітні дитячі центри, де вони можуть отримати допомогу, в тому числі у розвитку психіки. Попит в наш час набувають фахівці, здатні використовувати передові методи, які ще не інтегровані структурно у широку народну практику.

На наш погляд, усі ці віяння часу мають позначитися на віковій психології. В її центрі стоїть проблема віку, яку можна висловити у питанні: що потрібно робити у різні етапи життя дитини для досягнення максимальної ефективності розвитку? Центральним теоретичним конструктом цього питання є уявлення про рубежі, що відокремлюють один вік від іншого. Тут йдеться мова не про роки життя в суто хронологічному сенсі. У психології кожен етап відрізняється від інших не тільки кількісно, а й якісно, завершуючись «стрибком», який у психології позначається терміном «криза».

Вікова психологія 20 століття спрямовувала увагу на нормальний дитячий розвиток, що закономірно призводило до концентрації на негативній стороні вікової кризи. Зазначається, що кризи, особливо 3-х і 13-ти років, супроводжуються порушеннями поведінки та емоційними труднощами. Вікова психологія ставила питання про те, як уникнути кризи, що так ускладнює процес виховання та освіти.

В умовах нашого часу слід ставити питання інакше: а як досягти кризи? Справді, особливості розвитку змінюють хід цього розвитку, часом призводячи до неможливості досягнення деяких якісних рубежів (як, наприклад, абстрактно-логічного мислення в дітей із інтелектуальними порушеннями). Вчені [2] гадають, а чи відбуваються кризи у дітей з особливостями? І нехай так, то чи підпорядковується розвиток тоді тим самим законам і чи діти з особливостями приходять до того ж, що й діти

«норми», тільки своїм особливим шляхом, або ж їх шлях значно відрізняється? Все це питання сучасної вікової психології 21 століття.

У процесі досліджень особливостей розвитку, якісний «стрибок» у віковій кризі все ясніше відокремлювався від кризових супутніх негативних ефектів. Вони можуть бути симптомами, загальними для всіх криз адаптації, структура яких розробляється у сучасних дослідженнях [3].

Таким чином, досліджуючи вікові кризи, слід мати на увазі, що в одному конструкті можуть співіснувати два різні за природою явища: 1) негативні ефекти якісного «стрибка» у розвитку – вони можуть бути предметом розгляду напряду, не пов'язаного безпосередньо з віковою психологією (це, звичайно, потребує окремої перевірки); 2) самі якісні «стрибки», які становлять, як ми вже вказували, «ядро» теоретичних конструктів вікової психології.

Підсумовуючи вищезазначене, вкажемо, що у 21-му столітті стає все більш актуальним та сторона вікових криз, що дає нам право сприймати їх як своєрідний орієнтир і ціль у розвитку дитини. Наше завдання, виходячи з цього – визначити умови настання кризи, щоб разом із цим отримати, наприклад, план психокорекційної роботи з дітьми, які мають особливості. Але також це буде корисно у роботі з дітьми «норми», адже це збільшить точність загальноприйнятих розвиваючих впливів.

Тепер зупинимось на тому, якою є та низка криз, які ми розглядатимемо в нашому дослідженні. До нього увійдуть кризи: 1 року життя, 3 років, 7 років і 13 років. Також ми розглянемо можливість включення сюди кризи 21 року. Ми вже робили спробу розглянути цю кризу раніше [5], але у новому дослідженні ми намагатимемося поглибити старі напрацювання у межах більш структурованого підходу.

Ми свідомо вилучили з розгляду деякі загальновизнані вікові кризи: кризу новонародженості, кризу 17 років, кризу середнього віку, і навіть кризу передпенсійного віку. Ця позиція вимагає окремого розгорнутого обґрунтування, але коротко викладемо її й тут.

Ми дотримуємося позиції В. Р. Манукян [4], згідно з якою кризи поділяються на нормативні та ненормативні. Перші зумовлені внутрішньою логікою розвитку, другі виникають під впливом різних зовнішніх подій. Кожна нормативна криза запускається перебудовою структури психічних процесів, у межах якої деколи центральні керівні елементи починають займати становище підлеглих – новому елементу, який традиційно у віковій психології називається новоутворенням. Зіставимо ці теоретичні уявлення із тим, що ми знаємо про кризи, що ми виділили окремо.

Кризу новонародженості представляють у двох видах: або як кризу, що переживається дитиною в процесі і внаслідок народження, або як появу, старт психічного життя дитини через 2 місяці після народження в рамках «пра-Ми», про що писав Л. С. Виготський [1]. Однак, його думка не отримала подальшого розвитку у працях його послідовників. Що стосується уявлення кризи новонародженості як переживання сильного стресу в процесі народження і в період після нього, то це не виходить за рамки кризових станів при травматичних подіях.

Аналогічно, реакції на події ми бачимо і в інших ненормативних кризах, пов'язаних з віком: криза 17 років - ситуація професійного самовизначення, криза середнього віку - середина життя, що настала або настає, криза передпенсійного віку - вихід на пенсію, що наближається.

Навпаки, виділені нами кризи нормативні: автономне мовлення «запускає» кризу 1 року, поява самостійної волі – кризу 3 років, внутрішнє мовлення – кризу 7 років, абстрактно-логічне мислення – кризу 13 років. Справжній зміст кризи 21 року ще треба виокремити.

Також у цьому розгляді ми хочемо простежити протягом усіх криз ідею Л. С. Виготського про те, що всі кризи є кризами мислення та мовлення. Проте, водночас, ми хочемо тримати в центрі нашої уваги саме мовлення, оскільки саме воно як знакова функція є відповідальною за перебудову психіки за культурним, людським типом. І слід зазначити, що все це простіше побачити у випадку криз 1 року, 7 років і 13 років, важче ж буде – у

випадку кризи 3 років, яка традиційно пов'язується зі стрибком самостійності та стрімко зростаючими можливостями волі, не пов'язаними безпосередньо з мовленням.

Наближаючись до висновку, хочеться викласти наш гіпотетичний орієнтир, представлений на рис. 1. Аналізуючи періодизацію вікового розвитку Л. С. Виготського, яка є основою для багатьох подальших досліджень у вітчизняній психології, ми виявили математичну закономірність, яка може не мати жодного обґрунтування та виявитися простою випадковістю, проте незважаючи на це має місце бути, а значить, її слід позначити та за можливістю перевірити.

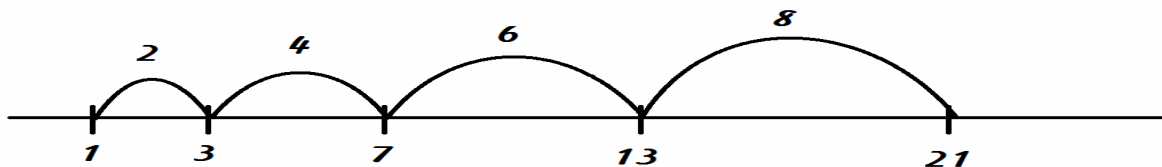

Рис. 1.

Суть полягає в тому, що з кожною наступною кризою стабільний період збільшується на 2 роки, тобто утворюється арифметична прогресія. Це дає нам додаткову підставу для більшої зацікавленості кризою 21 року як продовженням поміченої закономірності. Пошук об'єктивної причинності того, що ми помітили, також належить до цілей нашого наукового пошуку.

Таким чином, наше дослідження ставить перед собою передові для вікової психології завдання. У процесі перевірки висунуті гіпотези повинні бути або відкинуті як хибні, або бути доказані, що зробить значний внесок як у теоретичні підходи до основних проблем галузі, так і в практику корекційної та розвиваючої роботи.

Зазначемо ще раз наші основні позиції: 1) ми об'єднуємо єдиною логікою кризи 1 року, 3, 7, 13 років та 21 року у рамках нашого розгляду їх як

нормативних криз; 2) ми розглядаємо їх як кризи мовлення, тобто такі, що викликані якісним «стрибком» у володінні мовою; 3) ми відокремлюємо нормативну кризу саму по собі від кризових ефектів, супутніх їй, роблячи центром свого розгляду саме перше, але водночас ми не збираємося ігнорувати друге, позначаючи місце кризових ефектів у структурі вікового розвитку; 4) ми спрямовуємо зусилля на пошук пояснення закономірності у періодичності настання нормативних криз.

-
1. Выготский Л. С. Вопросы детской психологии. Москва: Юрайт, 2019. 160 с.
 2. Зверева Н. В. Возрастные кризисы и проблема психопатологии развития детей и подростков. *Вопросы психического здоровья детей и подростков*. 2013. № 2 (13). С. 51 - 59.
 3. Корсакова Н. К., Плужников И. В. Нейропсихологический подход к изучению процессов адаптации. *Наследие А. Р. Лурии в современном научном и культурно-историческом контексте: К 110-летию со дня рождения А. Р. Лурии*. Москва: ФП МГУ имени М. В. Ломоносова. 2012. С. 70 - 92.
 4. Манукян В. Р. К проблеме нормативных кризисов развития взрослого периода. *Психология жизненного пути личности: методологические, теоретические, методические и прикладные проблемы: сборник научных статей*. Гродно: ГрГУ, 2012. С. 258 - 274.
 5. Цибух Л. М., Окул І. І. Особливості протікання кризи юнацького віку. *Наука і освіта*. 2018. № 9-10. С. 68 - 72.

МЕТОДИЧНІ МОЖЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Гранковська І., Ілясов О. О.

У методичній літературі існує безліч визначень методів та прийомів щодо формування читацьких умінь.

При застосуванні методу творчого читання відбувається активізація художнього сприйняття на початку вивчення твору та після його аналізу. У методиці представлені прийоми, які забезпечують реалізацію методу творчого читання: постановка під час уроку навчальної проблеми,

коментоване читання, виразне читання, розмова з учнями, різноманітні творчі завдання. Види навчальної діяльності школярів: читання, заучування, слухання, складання планів, оповідання, створення відгуків, розгляд ілюстрацій. Метод творчого читання дозволяє розвивати такі читацькі вміння, як уміння інтегрувати та інтерпретувати інформацію у процесі складання планів, розгляду ілюстрацій, вміння пов'язувати повідомлення тексту з власними переконаннями та досвідом у процесі створення відгуку на твір [11, с. 133 - 137].

Другим ступенем процесу пізнавальної діяльності є евристичний метод. Прийомам цього є евристична бесіда. У процесі будується логічно чітка система питань, при відповіді на які учень самостійно здобуває знання, формулює завдання за текстом, виявляє проблему та шукає шляхи її вирішення. Евристичний метод передбачає такі види діяльності: підбір матеріалу з художнього твору, переказ з елементами аналізу тексту, аналіз епізоду, аналіз образу-персонажу, складання плану до виступу, твору, постановка проблеми. Більш глибокий аналіз тексту пов'язаний з вивченням елементів науки про літературу. З видів діяльності можна сказати, що евристичний метод передбачає розвиток наступних читацьких умінь: вміння витягти з тексту один або кілька фрагментів інформації, вміння пов'язувати окрему інформацію в єдине ціле, вміння осмислити та оцінити зміст тексту, вміння відрізнити головну та другорядну думку.

Далі розглянемо метод дослідження, який передбачає розвиток уміння самостійно аналізувати текст літературного твору. У цьому методі застосовується такий прийом, як постановка проблемних питань та завдань з елементами дослідження. Учень самостійно аналізує художній твір, оцінює спектакль чи фільм. У ході аналізу розвивається таке читацьке вміння, як уміння осмислити та оцінити зміст тексту. Дослідницький та евристичний методи схожі між собою [1, с. 8 - 12].

При репродуктивному методі учні отримують знання у готовому вигляді. Розвитку думки учнів сприяє проблемне викладення матеріалу.

Важливо не саме собою репродукування готового матеріалу, а й узагальнення, підсумовування знань. Види діяльності: запис плану чи конспекту лекції вчителя, робота за підручником, підготовка доповіді за готовими матеріалами. При цьому методі розвиваються такі читацькі вміння: вміння знайти та отримати інформацію з тексту та вміння інтерпретувати інформацію.

Система, за якою Н. І. Кудряшов класифікував методи навчання літератури заснована на взаємозв'язку всіх методів, що застосовуються в педагогічному процесі на конкретному уроці.

Інакше будується класифікація методів навчання літератури за Г. М. Іонінім. Класифікація методів навчання будується на спільній діяльності вчителя та учня у виборі методу розуміння літератури. Він виділяє три методи. Перший метод – це метод художньої інтерпретації, який полягає у тому, що вчитель є режисером, а учень – читцем-інтерпретатором. Цей метод є творчим. Наступний метод – метод критико-публіцистичний, який пропонує певний характер освоєння літератури. При застосуванні цього методу формується певний тип читача – читача-критика, який володіє цільовими оцінками. Вчитель відіграє роль критика-редактора. Третій метод – метод літературного пошуку передбачає розвиток шкільного літературознавства, певних дослідницьких можливостей [8, с. 4].

За джерелом отримання знань методи поділяються на словесні, наочні та практичні.

Одним із словесних методів формування читацьких умінь є бесіда. У процесі розмови в дітей з'являється інтерес до літературного твору, до різних жанрів твору, до творчості різних авторів, і навіть до самого процесу читання. На думку психологів, застосування методу бесіди для формування читацьких умінь дає можливість поділитися враженнями, емоціями, відкриттями. Дитина молодшого шкільного віку під час спілкування з книжкою стає співавтором, співучасником подій. Вона по-особливому сприймає те, що відбувається в тексті на основі свого власного досвіду та

розуміння, і їй хочеться поділитися своєю думкою, хочеться, щоб про неї дізналися оточуючі. Перед бесідою стоїть завдання підготувати учня до сприйняття тексту, зробити це сприйняття більш глибоким, і навіть сприяти розумінню тексту. Даний метод розвиває інтерес до читання, вчить аргументувати та емоційно висловлювати свою точку зору. У результаті застосування цього методу розвивається вміння осмислити та оцінити зміст тексту.

До словесного формування читацьких умінь належить також виразне читання. Виразне читання спонукає в учнів інтерес до художнього слова, впливає на уяву, розум та почуття учнів початкової школи. Виразне читання один із видів аналізу тексту [10, с. 31 - 31].

Аналіз художнього тексту відноситься до словесних методів. Він є складним видом роботи, який необхідний для молодших школярів, тому що вчить їх вдумуватися і вдивлятися в текст, бачити глибину змісту, осягати думку автора і слідувати за нею.

Існує думка про те, що аналіз тексту не потрібен при навчанні читання молодших школярів, оскільки він руйнує первинне сприйняття тексту та емоції, що виникають у читача при первинному знайомстві з ним. Але на захист ми можемо сказати, що аналіз художнього тексту – це дуже важливий вид роботи з твором, оскільки він сприяє глибокому розумінню змісту твору, художніх особливостей тексту та творчої індивідуальності автора.

До наочних способів формування читацьких умінь ми можемо віднести такі способи як демонстрація плакатів, схем, таблиць, діаграм, моделей, перегляд фільмів. У результаті застосування практичних методів розвивається вміння отримувати інформацію з тексту у явному та неявному вигляді, вміння пов'язувати окрему інформацію в єдине ціле, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки [2, с. 102 - 109].

Словесні, наочні та практичні методи формування читацьких інтересів молодших школярів тісно пов'язані між собою та доповнюють один одного.

Формування читацьких інтересів молодших школярів може здійснюватися у різних формах урочної та позаурочної діяльності. Існують різні форми уроку: традиційний урок-розмова; урок-гра; урок-екскурсія, урок-подорож; урок-дослідження; урок літературної творчості (вигадування власних оповідань, казок; підготовка до усної творчості тощо).

Діяльність молодших школярів на уроці літератури може відбуватися у формі групової та індивідуальної роботи. Робота може здійснюватися у парах, у малих та великих групах [9, с. 16 - 21].

Розглянемо докладно кілька форм уроків.

Урок-гра передбачає використання під час уроків літератури театралізованих, рольових, дидактичних та інших ігор. На уроці-грі використовуються такі прийоми роботи, як виразне читання, інсценування та драматизація твору, усне ілюстрування. У таких творчих прийомах роботи безумовно має бути творчий початок.

Працюючи з молодшими школярами найчастіше використовують пізнавальні і дидактичні ігри, оскільки учні активно і із задоволенням у них беруть участь. У ході гри, учні виявляють свої інтелектуальні якості та набувають нових знань. Гра проходить без насильства та враховує інтереси дітей. У процесі гри учні розвивають слухові, зорові та дотичні відчуття, а також знайомляться з різною інформацією. З дидактичних ігор найпопулярніші – сюжетні: подорожі чи маршрутні ігри станціями. Подорожувати можна країною казок, літературним твором, рідною країною.

Оскільки молодшим школярам властивий елемент суперництва, проведення командних дидактичних ігор буде найбільш доцільним. Учні молодшої школи із задоволенням беруть участь у подібних іграх.

У грі є такі елементи діяльності: ігрова задача, ігрові мотиви, навчальні рішення задач. Навчальна задача не ставиться безпосередньо, а виникає у процесі як ігрове завдання самого учня, а способи вирішення цього завдання є навчальними. Педагогічна мета завуальована в ігровій задачі та ігрових мотивах і є потужним поштовхом у розвитку пізнавальних інтересів. Ігрові

мотиви у процесі цієї діяльності, виконують роль першого поштовху, набувають справжнього значення, змінюючись пізнавальними мотивами [3, с. 117 - 120].

У рольовій грі школяр повинен вибрати собі певну роль і взяти участь у певних подіях уявної ситуації, відтворюючи вчинки конкретного героя. У процесі рольової гри, учні вчаться розрізняти зміст та сюжет твору. Сюжет гри може бути різноманітним та змінюватись у будь-який момент. Зміст гри має на увазі глибоке проникнення дитини у діяльність дорослих людей; він може відбивати або зовнішній бік людської діяльності, або ставлення людини до своєї діяльності та інших людей.

Застосовувати рольові ігри найкраще під час уроків узагальнення. Під час підготовки рольової гри вчитель складає сюжет і підпорядковує його завданням та змісту гри. На уроці узагальнення метою гри може бути закріплення на отриманих попередніх уроках знань та розвитку читацьких і мовних умінь, наприклад, змістом гри можна зробити допомогу герою твору, що потрапив у біду. У такому випадку сюжет гри вибудовується за таким принципом: учні отримують листа від літературного героя з конкретним проханням про допомогу. Учні, виконують ролі персонажів відновлюють описану в листі ситуацію і розігрують її, використовуючи свої домашні заготовки. Зміст та характер завдань, які отримує кожен учасник, визначаються сюжетом. Учасники гри отримують свої ролі та завдання, які стають основою для імпровізації у грі [7, с. 141 - 146].

Рольова гра ставить учнів у такі ситуації, у яких потрібне глибоке осмислення характерів персонажів та стосунків між героями твору.

Театралізована гра знайомить учнів з професійною діяльністю, в результаті якої розширюється уявлення учнів про культуру та світ. У процесі театралізованої гри під час уроків учні розкривають у собі літературні таланти і здібності, також відбувається осмислення учнями ставлення автора до героїв і подій, описаних у творі, формуються комунікативні вміння молодших школярів. Для досягнення поставленої мети необхідно реалізувати

конкретні завдання: мотивувати ігрову діяльність, активізувати емоційне сприйняття літературного твору; познайомити учнів з різними видами діяльності та різними видами мистецтва; створити комунікативні ситуації.

На уроці-дослідженні вчитель допомагає молодшим школярам освоїти елементи літературного аналізу, імітує дослідницьку діяльність. Навчальне завдання на таких уроках ставиться, як пропозиція зайнятися науковою діяльністю, наприклад, виявити риси подібності та відмінності одного твору від іншого. Роль дослідника для молодшого школяра є досить нудною, оскільки доводиться займатися аналітичною діяльністю. Урок-дослідження дозволить учню з радістю займатися тим, що він не став би робити в звичайній ситуації – заповнювати таблиці, вибирати приклади і т.ін. [4, с. 123 - 127].

На уроці літературної творчості, близькому до уроків розвитку мовлення, учень стає у позицію автора. Матеріалом для дитячої творчості на цих уроках стає не конкретний літературний твір, а насамперед власний життєвий досвід учня: школяр складає вірші, оповідання, ділиться своїми враженнями від побаченого чи прочитаного як у усній, так і у письмовій формах. Організувати такі уроки досить складно, тому що у кожного молодшого школяра свій запас вражень, знань та вмінь. Важливо вибрати загальну навчальну мету даного уроку - творимо казку для братика або сестрички (немає своєї - для сусідської), вчимося писати вірші, вчимося порівнювати, вчимося працювати зі звукописом. Зовнішня діяльність вчителя на уроках має бути зведена до мінімуму, і краще, якщо він сам теж складатиме аналогічний текст.

Робота в малих групах може відбуватися протягом усього уроку і може займати малу його частину. Учні у групах проводять пошук відповідей, які потребують обговорення; взаємоперевірки; редагування; творчих завдань – вигадати ілюстрації, підібрати твори для збірки тощо. Вчити молодших школярів працювати у групах необхідно з першого класу. Важливо правильно підібрати пари: не можна поєднувати двох холериків, двох лідерів

тощо. Працюючи в парах, діти вчаться слухати та допомагати один одному [6, с. 26 - 27].

При організації роботи у малих групах вчитель має визначити принципи формування групи: за подібністю чи різноманітністю типів мислення. Залежно від цього, за якими принципами сформовані групи, слід підбирати матеріал для групової роботи. Тож якщо у групі зібрані діти-мислителі, їм доцільно запропонувати завдання аналітичного характеру; художникам, у своєю чергою, – завдання творчі. Можна зробити і навпаки: аналітики виконують творчу роботу, а художники – аналітичну. В даному випадку дітям необхідно докласти чималих зусиль, але таким чином ми стимулюємо гармонійний розвиток школярів. Якщо ж група змішана, їй слід пропонувати завдання синтетичні, які вимагають прояви як аналітичних, так і творчих здібностей.

Завдання всім групам можуть бути як однаковими, так і різними. Крім того, слід врахувати, що для кожного учасника групи має бути завдання, виконання якого йому буде під силу. Природно, що урок-гра у деяких випадках може поєднуватися з уроком-роботою в групах (наприклад, командна гра по станціях). Робота в групах може мати місце і на уроці-бесіді, але найчастіше – на уроці-дослідженні.

Отже, можна дійти висновку, що для формування читацьких умінь молодших школярів існують різні методи і форми роботи, які сприяють становленню грамотного читача [5, с. 7 - 9].

-
1. Зязюн І. А. Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу. *Рідна школа*. 2020. № 8. С. 8 - 12.
 2. Казакова Е. И. Тексти новой природы: проблемы междисциплинарного исследования. *Психологическая наука и образование*. 2016. Т. 21, № 4. С. 102 - 109.
 3. Климова Е. П. Формирование читательских интересов младших школьников через технологию осознанного чтения. *Обучение и воспитание: методики и практика*. 2018. № 7. С. 117 - 120.
 4. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання: Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018. 280 с.

5. Козлова Л. А. Как привить интерес к чтению у младших школьников. *Педагогический поиск*. 2019. № 1. С. 7 - 9.
6. Кузьміна Н., Коршун Т. Проблема підвищення рівня мотивації на уроках. *Початкова школа*. 2017. № 3. С. 26 - 27.
7. Луців С. Теоретичні аспекти формування читацьких інтересів дітей у практиці сучасної початкової школи. *Молодь і ринок*. 2017. № 9 (152). С. 141 - 146.
8. Маранцман В. Г. Литературное и речевое развитие школьников в их взаимосвязи и специфике. *Литературное и речевоеразвитие школьников: межвуз. сборник научных трудов*. Санкт-Петербург: Образование, 1992. С. 3 - 12.
9. Мартиненко В. Читацька діяльність молодших школярів: сучасні тенденції розвитку. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 16 - 21.
10. Нікітенко Н. М. Активізація пізнавальної активності учнів шляхом використання ігрових моментів і цікавих завдань. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 31. С. 21-31.
11. Ритова К. В. Основні причини відсутності інтересу до читання у молодших школярів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Збірник наукових праць. Ялта, 2018. Вип. 19, ч. 1. С. 133 - 137.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГУРТКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ В СИСТЕМІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Рабаджи К. С.

Духовно-моральному зростанню, розвитку творчих здібностей і естетичного смаку сприяє правильна організація вільного часу учнів. Саме тому діти отримують додаткову освіту в творчих колективах. Додаткова освіта створює для дітей з порушеннями слуху умови успіху. А організовані гуртки, секції допомагають учням знайти своє покликання, розширюють їх кругозір, формують трудові навички і вміння, сприяють фізичному розвитку, корекції інтелектуальних і психічних процесів, дають реальну можливість вибору свого життєвого шляху, розвитку і реалізації тих здібностей, які не завжди отримують підтримку в навчальному процесі.

Інтегрування дітей із порушенням слуху та не відокремлення їх від суспільства, впровадження в соціокультурне та загальноосвітнє середовище нині є найбільючішою педагогічною проблемою, яку має на меті вирішити правильно організована позаурочна виховна робота, а саме гурткова форма організації діяльності, що спрямована допомогти дітям самовиразитися, самопізнати, самоутвердитися.

Шкільна гурткова робота має бути спрямована на сприяння більш глибокому і всебічному розвитку учнів, а також корекції і компенсації різних порушень, в тому числі порушень слуху, розвитку колективізму серед дітей. Як зазначає О.Б. Мелентьев «позаурочна освіта здійснюється за різними напрямками» [3, с. 21 - 23], серед яких:

1. Художньо-естетичний.
2. Науково-технічний.
3. Еколого-натуралістичний.
4. Туристсько-краєзнавчий.
5. Дослідницько-експериментальний.
6. Фізкультурно-спортивний або спортивний.
7. Військово-патріотичний.
8. Бібліотечно-бібліографічний.
9. Соціально-реабілітаційний.
10. Оздоровчий.
11. Гуманітарний.

Проаналізуємо кожен з тих, які найбільш ефективно сприятимуть розвитку дітей з порушеннями слуху.

Зокрема, художньо-естетичний напрям позаурочної діяльності – це напрям, що найбільше забезпечує розвиток творчих здібностей, обдарування і здобуття вихованцями (учнями та слухачами) більш практичних навичок, оволодіння знаннями у сфері вітчизняної та світової культури й мистецтва.

Другий – науково-технічний напрям позаурочної діяльності – це напрям, що забезпечує набуття дітьми техніко-технологічних вмінь і

навичок, розширення наукового світогляду, підготовку до активної науково-дослідної роботи, оволодіння сучасною технікою й технологіями.

Третій, еколого-натуралістичний напрям позаурочної діяльності – це напрям, позаурочної освіти, що передбачає оволодіння учнями знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури самої особистості. Він спрямований на набуття знань та досвіду розв'язання екологічних проблем, залучення до практичної природоохоронної роботи і других біологічних напрямів, формування знань, навичок у галузях сільського господарства, таких як: квітництво, лісництво, садівництво, грибівництво, бджільництво тощо.

Четвертий, туристсько-краєзнавчий напрям позаурочної діяльності – це напрям, що спрямовується на залучення учнів до активної діяльності із вивчення історії рідного краю й довкілля, світової цивілізації, географічних, етнографічних, історичних об'єктів та явищ соціального життя, оволодіння практичними вміннями й навичками із туризму й краєзнавства.

П'ятий, дослідницько-експериментальний напрям позаурочної діяльності – це напрям, що сприяє залученню учнів до науково-дослідницької, експериментальної, конструкторської й винахідницької роботи у різних галузях науки, техніки, культури та мистецтва, а також створенню умов для творчого самовдосконалення і виявлення, розвитку й підтримки юних талантів і обдарувань.

Шостий, фізкультурно-спортивний або ж спортивний напрям позаурочної діяльності – це напрям, що забезпечує розвиток фізичних здібностей учнів, необхідні умови для повноцінного оздоровлення, загартування, змістовного відпочинку й дозвілля, занять фізичною культурою та спортом, набуття навичок здорового способу життя.

Сьомий, військово-патріотичний напрям позаурочної діяльності – це напрям, який забезпечує виховання патріотичних почуттів і громадянської відповідальності.

Восьмий, бібліотечно-бібліографічний напрям позаурочної діяльності – це напрям, який спрямований на поглиблення пізнавальних інтересів учнів підвищення їхньої інформаційної культури, набуття навичок та вмінь орієнтуватись в зростаючому потоці інформації.

Дев'ятий, соціально-реабілітаційний напрям позаурочної діяльності – це напрям, що забезпечує соціальне становлення і розвиток інтересів, здібностей, нахилів, потреб в самореалізації учнів, підготовку їх до активної професійної і громадської діяльності, організацію їхнього змістовного дозвілля і відпочинку.

Десятий, оздоровчий напрям позаурочної діяльності – це напрям, який забезпечує необхідні умови для змістовного відпочинку і зокрема передбачає оволодіння учнями знаннями про здоровий спосіб життя, організацію, набуття та закріплення навичок, зміцнення особистого здоров'я й формування гігієнічної культури особистості.

І одинадцятий, гуманітарний напрям позаурочної діяльності – це напрям, який забезпечує розвиток здібностей, обдарування, практичних навичок учнів, оволодіння знаннями із основ наук соціально-гуманітарного циклу.

Гурток (студія, секція) в навчальному закладі є самостійною додатковою організаційною формою освітнього процесу. І його мета полягає в задоволенні потреб та цікавості учнів до виду діяльності, який стимулює розвиток її природних задатків, загальних та спеціальних здібностей, а також активізацію дитячої творчості. Зокрема це сприяє своєчасному виявленню обдарованості.

Сам профіль спрямування гуртків може бути різним. Найбільш поширеними гуртки естетичного циклу (образотворчої діяльності, художньої праці, гри на музичних інструментах, хореографічні, вокальні, театральні); спортивні (гімнастики, акробатики, ритмічної гімнастики, плавання, настільного тенісу тощо); іноземної мови тощо [1].

Гуртки естетичного циклу зараз широко поширені. Вони володіють безмежними можливостями для художньо-естетичного виховання дітей. Заняття у них відкривають кожному із вихованців певний простір для розвитку ініціативності та самостійності, формують соціально-педагогічні умови для розвитку творчих й інтелектуальних здібностей учнів, зокрема, їхньої художньої уяви. Значення даних занять важко переоцінити, адже саме у дітей закладається основа до високого художньо-естетичного смаку, любові до художньої творчості, бажання займатись мистецькими видами діяльності.

На основі правильно визначеної мети гуртка встановлюється сам тип заняття, його структура, а відповідно від цього залежать вже методи його проведення. Можна використовувати наступні типи занять:

- засвоєння нових знань;
- формування вмінь та навичок;
- комплексне застосування знань, вмінь та навичок;
- узагальнення та систематизації знань;
- перевірки, оцінювання і корекції знань, вмінь та навичок;
- комбіноване заняття.

У дітей з порушеннями слуху домінує зорове сприйняття, тому весь процес запам'ятовування в основному будується на зорових образах. В якості компенсуючих каналів при навчанні виступають також інші сенсорні системи – шкірна, рухова, тактильна, залишковий слух. Тому в роботі з дітьми з порушеннями слуху необхідно використовувати поєднання наочних, словесних і практичних методів. Наочні методи – це показ способу дій, вони повинні бути точними, виразними, розділеними на частини; можуть бути повними або частковими, у дітей розвивається здатність до усвідомленого наслідування.

Метод використання слова-розповідь, пояснення, підказки, команди, рухові установки. Методичні прийоми, які посилюють словесні методи – це порівняння, повторення, інтонація. Техніку фізичних вправ потрібно

пояснювати жваво, барвисто, цікаво – і саме це вчить дітей зчитувати з губ керівника. Методи практичного виконання фізичних вправ – це рухові дії.

Практичне виконання вправи є основним засобом фізичного виховання і може бути направлено на розвиток будь-яких рухових якостей – сили, витривалості, швидкості, гнучкості, спритності. В процесі навчання ігор, малювання та інших видів діяльності, учні з порушенням слуху вчаться користуватися розмовною мовою, керівник гуртка допомагає їм вести прості діалоги, домовлятися один з одним, висловлювати бажання і прохання. У ході ігор, образотворчої діяльності, виконання трудових дій керівник гуртка пропонує учням з порушенням слуху назвати використовувані предмети, і виконані дії, відповісти на деякі питання.

Керівник гуртка заздалегідь добирає необхідний мовний матеріал зі словника, зазначеного до програми для учнів з порушеннями слуху. А для кращого запам'ятовування ці слова і фрази заздалегідь пишуться на табличках або фіксуються на дошці. З метою мовного розвитку учнів з порушеннями слуху на заняттях в гуртку широко використовується письмова форма мови (записи на табличці, на дошці) [4, с. 39]. На окремих заняттях в гуртку керівники мають застосовувати слова і фрази, що пов'язані з характером і змістом діяльності учнів, називанням об'єктів і явищ.

Отже, виходячи з досвіду роботи сучасних західних і вітчизняних сурдопедагогів, можна зробити висновок: якщо учень з порушеним слухом був включений в систему гурткової діяльності, він здатний опанувати мову і успішно увійти в соціум, але при цьому необхідно індивідуальний розвиток дитини і зони його найближчого розвитку.

Основною метою діяльності гуртка є набуття досвіду спілкування з однолітками з типовим розвитком. Цьому сприяють інноваційні форми робіт з розвитку слуху та мовної активності дітей з порушеннями слуху.

Іншою методикою розширення світогляду дитини є заняття фотографією, як форма розвитку мовлення і естетичного виховання в рамках комбінованого виховання.

Такі підходи сприяють розвитку пізнавальної активності дітей. Основна ідея – це розвиток допитливості. В процесі розвитку пізнавальної активності також розвивається емоційна сфера, спілкування, творчий потенціал. Залучення уваги дитини до різних об'єктів, накопичення досвіду дій з ними, формування інтересу до пізнання навколишнього світу також є ефективними методами гурткової роботи.

Мобілізують до педагогічної творчості не тільки свідоме прагнення кожного керівника гуртка, творчого об'єднання бути цікавим, оригінальним, неповторним, але і сумні реалії функціонування позаурочної діяльності; гострі протиріччя між реальним станом такої діяльності із її багаторічними традиціями, досвідом, результативністю освітньої діяльності, суспільною значимістю та хаотичними спробами реформування без досить чітких орієнтирів розвитку та фінансування; варіативність освітніх послуг в умовах жорсткої конкуренції; складність вибору напрямів творчого розвитку дітей сучасними батьками тощо.

Варто усвідомлювати, що тільки позитивний імідж гуртка, творчого об'єднання, якість його освітніх послуг, високий професіоналізм керівника гуртка, творчі здобутки та перемоги вихованців є ключовою умовою здійснення навчально-виховної діяльності.

Таким чином, форми роботи, що реалізуються в гуртковій діяльності є ефективними для реалізації диференційованого підходу у процесі залучення дітей з порушеннями слуху до гурткової роботи та сприяють подальшій розробці комплексу умов, що забезпечують корекційно-педагогічну, психологічну реабілітацію учнів.

Гурткова робота є популярною формою організації життєдіяльності та становить невід'ємну частину освітнього процесу. Саме вона розглядається як ефективний шлях формування життєво-компетентної, творчоспрямованої особистості в контексті своєчасного виявлення інтересів, здібностей та нахилів дітей, розвитку креативності – однієї із базових якостей.

1. Арканова О. Ю. Психологічні особливості особистості дітей з вадами слуху: монографія. Київ: КММ, 2007. 88 с.
2. Брижак Н. Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах: навчальний посібник. Київ: Логос, 2017. 126 с.
3. Методика проведення занять в гуртках позашкільних навчальних закладів. *Теорія і методика позашкільної освіти.* // [http://dl.khadi.kharkov.ua/mod/book/view.php?id=35604 &chapterid=5409](http://dl.khadi.kharkov.ua/mod/book/view.php?id=35604&chapterid=5409)
4. Талдонова Л. Обґрунтування сучасних моделей навчальної диференціації. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка».* 2000. № 6. С. 10 - 15.
5. Труніна Г. В. Формування комунікативної компетентності в процесі ігрової діяльності молодших школярів. *Вихователю ГПД.* 2018. № 7 (79). С. 2 - 8.

ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ ЦИФРОВОЇ НЕРІВНОСТІ ПРАЦЮЮЧИХ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ

Рябихіна М., Латишева В. В.

В публікації досліджено сучасний стан та проблеми подолання цифрової нерівності в умовах світової пандемії COVID-19 в Україні. Узагальнено особливості правового регулювання дистанційної роботи в Україні в цілому, та дистанційної освіти, зокрема.

Виявлено та узагальнено основні світові та вітчизняні тенденції використання е-технологій при здійсненні дистанційної роботи.

Досліджено переваги та недоліки дистанційної роботи, з точки зору роботодавців та працівників.

Акцентовано увагу на існуючих ризиках дистанційної роботи для працюючих. Таких як, професійне вигорання працюючих, оскільки відбувається розмивання робочого часу та часу відпочинку, не можливість гарантування права на відпочинок, порушення права на приватність життя, відсутність належних умов для організації дистанційної праці, та як наслідок, зростання внутрішньо сімейних конфліктів та домашнього насильства, соціальна ізоляція працюючих, що негативно впливає на процеси обміну

професійним досвідом та продукування інноваційних ідей, зменшення рухової активності, що призводить до гіподинамії та підвищує ризик захворювань серцево-судинної системи, ожиріння тощо.

Визначено основні чутливі фактори, що сприяють виникненню цифрової нерівності серед працюючих дистанційно. Зокрема, неможливість переведення роботи на дистанційну, відсутність власного житла, або непристосованість житла до дистанційної роботи, відсутність можливості організації власного робочого місця, відсутність комп'ютерної техніки чи належного доступу до Інтернет-мережі, низький рівень комп'ютерної грамотності, відсутність належного програмного забезпечення, слабкий рівень кібербезпеки та захисту права інтелектуальної власності, низька якість Інтернет-послуг тощо.

На прикладі працівників сфери освіти визначено основні проблеми з якими стикаються освітяни в рамках впровадження дистанційної форми роботи.

Загальносвітова пандемія створила передумови до прискорення темпів діджиталізації у всьому світі.

За умови соціального дистанціювання Інтернет-мережа залишилася майже єдиним засобом підтримки комунікації зі світом, що призвело до бурхливого розвитку е-торгівлі, е-телефонії, спілкування за допомогою соціальних мереж.

Особливо показовим стало зростання в таких секторах, як організація відео конференцій, обмін контентом тощо. Так, за даними звіту COT «E-COMMERCE, TRADE AND THE COVID-19 PANDEMIC» від 04 травня 2020 року [1] у Facebook кількість онлайн-повідомлень, голосових та відеозвінків зросла більш ніж на 50%, а в окремих країнах, зокрема Італії на 70%. Щодо проведення відео конференцій, зростання у цьому сегменті становить 1000%. Наприклад, у Таїланді зафіксовано збільшення трафіку по організації відео конференцій на 828 % у Zoom, та 215 % у Skype.

Разом з тим, миттєве зростання попиту на Інтернет послуги виявило, як недосконалість самої ІТ-індустрії, серед яких низька пропускну здатність провайдерів, кіберспекуляцію та проблеми кібербезпеки, цифрову нерівність, як окремих країн, так і окремих регіонів, так і урядів держав загалом.

Так, в Україні на початку пандемії не було правових підстав для переведення її громадян на дистанційну роботу, як і самого поняття дистанційна робота.

Відповіді зміни до трудового Кодексу України були внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30.03.2020 року [2].

Зокрема, внесено зміни до ст. 60 КЗпП «Гнучкий режим робочого часу» та введено в дію саме поняття «дистанційна робота», яка визначається, як форма організації праці, коли робота виконується працівником за місцем його проживання чи в іншому місці за його вибором, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, але поза приміщенням роботодавця. При дистанційній (надомній) роботі працівники розподіляють робочий час на свій розсуд, на них не поширюються правила внутрішнього трудового розпорядку, якщо інше не передбачено у трудовому договорі. При цьому загальна тривалість робочого часу не може перевищувати норм, передбачених статтями 50 і 51 цього Кодексу.

Виконання дистанційної (надомної) роботи не тягне за собою будь-яких обмежень обсягу трудових прав працівників[там же].

Варто зазначити, що відповідні зміни мали тимчасовий характер, та не вирішували проблему унормування поняття «дистанційна робота», в цілому, що й підтвердила подальша практика їх застосування.

За даними дослідження соціологічної групи «Рейтинг» проведеного 27-28 березня 2020 року 35% респондентів зазначили, що продовжують працювати в звичному режимі після запровадження обмежень. 29% –

працюють дистанційно, 32% – знаходяться у відпустці за власним бажанням і лише 4% – втратили роботу [3].

Таким чином, базуючись на даних вищенаведеного дослідження можемо припустити, що значних наслідків у сфері зайнятості на той час відсутність необхідного нормативно-правового регулювання пов'язаної з переходом на дистанційну роботу Україні вдалося уникнути.

Не зважаючи на це, більшість дослідників у сфері зайнятості вважають, що наразі, навіть за умови подолання коронавірусної загрози в подальшому повернення кількості працюючих на робочі місця у повному обсязі не відбудеться, оскільки не лише роботодавці, а й окремі категорії працівників спробувавши відповідну форму організації праці, знайшли її більш привабливою.

Серед причин, що спонукають, як роботодавців, так і працівників обирати саме дистанційну форму праці можемо назвати наступні: *а) для роботодавців:* скорочення витрат на утримання офісу; збільшення продуктивності праці; *б) для працюючих:* економія коштів та часу, що витрачається на прибуття за місцем роботи; економія коштів на обіди та перерви на каву протягом робочого часу; економія коштів на офісному одязі, збільшення часу спілкування з родиною тощо.

Разом з тим, окрім переваг дистанційна форма праці має й власні підводні камені, серед яких професійне вигорання працюючих, оскільки відбувається розмивання робочого часу та часу відпочинку, неможливість гарантування права на відпочинок, порушення права на приватність життя, відсутність належних умов для організації дистанційної праці, та як наслідок, зростання внутрішньо сімейних конфліктів та домашнього насильства, соціальна ізоляція працюючих, що негативно впливає на процеси обміну професійним досвідом та продукування інноваційних ідей, зменшення рухової активності, що призводить до гіподинамії та підвищує ризик захворювань серцево-судинної системи, ожиріння тощо. А, оскільки, все

вищеперераховане має накопичувальний ефект, ці та інші причини поступово нівелюють переваги від дистанційної форми роботи.

Таким чином, в подальшому обрання, чи не обрання дистанційної форми праці, має стати свідомим вибором самого працюючого.

Оскільки, «дозволити собі» дистанційну форму роботи можуть працівники, що не мають житлових проблем, тобто вони мають можливість організації відособленого робочого місця; їх робота може бути здійснена дистанційно та вони мають технічні умови для організації відповідної форми роботи, все це створює передумови до виникнення нерівності серед працюючих.

Разом з тим, до найбільш вразливої категорії працюючих, які можуть бути переведені на дистанційну форму роботи, належать вчителі та професорсько-викладацький склад. Спробуємо аргументувати чому? Вперше Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні було затверджено в грудні 2000 року, а через 3 роки було розроблено Програму розвитку системи дистанційного навчання в Україні [4], яка набула подальшого розвитку в Положеннях про дистанційне навчання 2004 р. та 2013 р. [5, 6].

Вищезазначена Концепція визнає дистанційну форму освіти рівнозначною з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, а відповідно до Положеннях про дистанційне навчання [4], якій дистанційне навчання трактується як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Сьогодні в умовах профілактики захворюваності на COVID-19, коли вся система вищої та загально-середньої освіти України в екстремому порядку була переведена на дистанційну, постає питання щодо сформованості в Україні спеціалізованого середовища, яке функціонує на

базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Науковці та експерти вказують на те, що відповідне середовище поки що не сформовано. Це зумовлено недостатністю часового та людського ресурсу для кваліфікованої розробки навчальних дистанційних курсів, а також – обмеженістю технічних можливостей респондентів для забезпечення належного рівня синхронної дистанційної освіти.

Щодо асинхронного дистанційного навчання, тобто взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо, то зі значними зусиллями професорсько-викладацького складу ЗВО та вчителів ЗОШ вона здійснюється.

Стан технічного забезпечення процесу дистанційного навчання – окремий проблемний аспект, основні негативні акценти якого: використання піратського програмного забезпечення та наявність у всіх учасників дистанційного навчання (освітян – апріорі!) власного комп'ютера та ноутбука.

І, якщо у відношенні до загальної-середньої освіти в цьому аспекті є позитивні зрушення.

Зокрема, на брифінгу Міністерства освіти та науки України, який відбувся 20.07.2021 року було оголошено про виділення додаткової субвенції у розмірі 980 млн. грн. в межах додаткового фінансування на боротьбу з COVID-19 на придбання ноутбуків для педагогічних працівників шкіл [7], з метою організації якісного дистанційного навчання, то заклади вищої освіти залишилися поки що поза увагою Міністерства освіти та науки України.

А отже, констатується порушення гарантій, задекларованих низкою правових актів:

– Конституції України [8], стаття 53 якої забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток

дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання;

– Кодексу Законів про працю [9] щодо освітян, статтею 21 якого передбачено обов'язок власника виплачувати працівникові заробітну плату та забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, тобто розробка дистанційних курсів має додатково оплачуватися чи входити до навантаження.

Проблемою на шляху впровадження дистанційної освіти в Україні є також захист права інтелектуальної власності самого розробника курсу: рівень захищеності та процедура одержання авторських прав не відповідають міжнародним зразкам.

Крім цього, необхідність адаптації навчального контенту під дистанційну форму роботи у стислий термін, додатково збільшило навантаження на педагогічний та викладацький склад.

При цьому, на дану категорію працівників, також поширюються всі вищезазначені ризики притаманні більшості працюючих.

Таким чином, все вищезначене дозволяє зробити висновок про зростання цифрової нерівності серед населення України в умовах дистанційної роботи. Особливо уразливою категорією працівників стали працюючі в сфері «людина-людина».

До цієї категорії працівників належать і педагогічні колективи шкіл та професорсько-викладацький склад закладів вищої освіти, які стовідсотково були переведені на дистанційну форму роботи, без урахування їх житлових, технічних, психоемоційних та фізичних можливостей.

А, тому вони потребують особливої уваги та захисту з боку держави. Також, можливість переведення працівників на дистанційну форму роботи має бути чітко прописане в трудовій угоді. При цьому мають бути дотримані всі права працюючих передбачені Конституцією України та чинним законодавством.

1. E-COMMERCE, TRADE AND THE COVID-19 PANDEMIC, 4 May 2020. INFORMATION NOTE / World Trade Organization // URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/ecommerce_report_e.pdf
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX.// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>
3. Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв.//URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ukraina_na_karantine_monitoring_ob_schestvennyh_nastroeniy.html?fbclid=IwAR3Ige1LaAFAA7gtP5wMJ7_vvd_tPNoEVWpHthPhg2p19HXpQ1DIZHjllA_Q(дата звернення: 25.07.2021).
4. Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2003 р. № 1494.// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1494-2003-%D0%BF>(дата звернення: 25.07.2021).
5. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 № 40 //URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04>(дата звернення: 25.07.2021).
6. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466.// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>(дата звернення: 25.07.2021).
7. Онлайн-брифінг щодо презентації державної субвенції на придбання ноутбуків для педагогічних працівників шкіл для організації дистанційного навчання. // URL: <https://mon.gov.ua/ua/events/onlajn-brifing-shodo-prezentaciyi-derzhavnoyi-sbvenciyi-na-pridbannya-noutbukiv-dlya-pedagogichnih-pracivnikiv-shkil-dlya-organizaciyi-distancijnogo-navchannya>(дата звернення: 25.07.2021).
8. Кодекс законів про працю України: Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII (Редакція станом на 02.04.2020). //URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>(дата звернення: 25.07.2021).
9. Конституція України: станом на 02 вересня 2014 р. (відповідає офіц. текстові). Київ: Правова єдність: Алерта, 2014. 94 с.

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ В ПОЛІТИЦІ

Богаченко А., Бакланова Н. М.

У сучасній політичній науці особливої гостроти набуває тема навичок, пов'язаних з комунікацією: вміння забезпечувати зворотний зв'язок, делегувати певні повноваження, навички вирішувати конфлікти та вести переговори. Сьогодні політичне спілкування є одним зі стовпів формування політики загалом. Ця сфера включатиме дослідження якості процедур та інструментів політичного спілкування. До них, серед іншого, належать такі поняття, як: процеси формування політичних уподобань, політичний маркетинг, політичні опитування, а також явища двостороннього спілкування за допомогою сучасних електронних засобів масової інформації.

З 1950-х років у світі спостерігається помітна поява дискурсу на тему політичної комунікації, в якій можна виділити дві основні тенденції: комунікація, як аналіз політичних явищ крізь призму комунікаційних процесів, переважно засобів масової комунікації та засобів масової інформації, а також політична та соціологічна, в яких процес політичних виборів, поведінка конкурентів та виборців є відправною точкою для дослідження процесів політичної комунікації.

В українській літературі темою політичного спілкування, особливо в передвиборчих кампаніях, рідко займаються. Початок інтересу до цієї галузі, головним чином з боку політологів та соціологів, був відзначений, коли Україна вступила на шлях демократії, тобто вже після 1991 р. За словами науковців: «Окрім теоретиків масової комунікації – ми ще не маємо освічених фахівців у галузі зрозумілої соціальної, політичної та громадської комунікації»[1, с. 54]. Політична комунікація як одна зі сфер соціальної комунікації завжди була пов'язана з інститутами політичної влади. Спочатку, на ранніх стадіях розвитку суспільств, ми мали справу з цим на рівні міжособистісних та групових контактів за допомогою вимовленого слова. Винахід алфавіту та почерку дозволив охопити писемним словом ширшу аудиторію. Винахід друкарства в середині XV століття, а також наступних

засобів масової інформації: книг, преси, радіо, кіно, телебачення та сучасних засобів масової інформації значно вплинув на якісні зміни в процесі політичної комунікації, щоразу стаючи проривом у цьому процесі.

Загальнотеоретичним проблемам комунікації та її ролі в політиці присвячені праці багатьох політологів, соціологів та філософів – це: Д. Белл, П. Брегер, Н. Вінер, Ч. Кулі, Г. Лассуел, К. Леві-Строс, Т. Лукман, Дж. Г. Мід, Ю. Хабермас, Дж. Б. Уотсон та інші. Висвітленню цього питання також присвячені роботи Е. Бенрайза, Д. Берла, Р. Катца, Ж.-М. Котре, Б. Кретона, П. Лазарфельда, В. Ліпмана, Л. Пая, Л. Перлінга та Л. Р. Посікера. Тема є маловивченою в нашій країні, але деякі її аспекти розглянуті у дослідженнях вітчизняних вчених: С. Барматової, В. Бебика, Ю. Ганжурова, О. Гриценка, С. Денисюк, О. Дубаса, О. Картунова, С. Кащавцевої, В. Недбая, М. Соколова, Є. Тихомирової тощо.

Гіпотеза дослідження полягала у припущенні взаємозв'язку між успішністю реалізації політичної влади та вмінням комунікувати.

Необхідно зазначити, що основними кроками, притаманними всім комунікаціям, є:

- 1) формування комунікативної мотивації, або розуму;
- 2) склад повідомлення (подальша внутрішня, або технічна розробка про те, що саме висловити);
- 3) кодування повідомлень (наприклад, в цифрові дані, письмовий текст, мову, малюнки, жести тощо);
- 4) передача кодованого повідомлення у вигляді послідовності сигналів з використанням конкретного каналу, або середовища;

Джерела шуму, такі як природні сили і в деяких випадках людська діяльність (як навмисна, так і випадкова), починають впливати на якість сигналів, що поширюються від відправника до одного або декількох приймачів:

- 1) прийом сигналів і повторне складання кодованого повідомлення з послідовності прийнятих сигналів;

- 2) дешифрування повторно зібраного кодованого повідомлення;
- 3) інтерпретація і осмислення передбачуваного оригінального повідомлення [2, с. 53].

Важливим є не лише уміння правильно передати інформацію, а й приймати її. У «радикальному читанні» аудиторія відкидає значення, цінності та точки зору, вбудовані в текст її творцями. Ефект: відмова повідомлення. У «домінуючому читанні» аудиторія приймає значення, цінності та точки зору, вбудовані в текст її творцями. Ефект: прийняття повідомлення. У «підлеглому читанні» аудиторія приймає, за великим рахунком, значення, цінності та світогляд, вбудовані в текст її творцями. Ефект: підкорення повідомленню [5, с. 186].

На сучасну політичну комунікаційну сферу сильно впливають рамки і практика доктрин «інформаційних операцій», які отримують свою природу від стратегічних і військових досліджень. Відповідно до цієї точки зору, дійсно актуальною є концепція дії на інформаційне середовище. Інформаційне середовище – це сукупність осіб, організацій і систем, які збирають, обробляють, поширюють, або діють на основі інформації. Це середовище складається з трьох взаємопов'язаних вимірів, які постійно взаємодіють з індивідами, організаціями та системами. Ці виміри відомі як фізичні, інформаційні та пізнавальні.

Політичне спілкування є частиною соціального спілкування.

У недемократичній державі домінує одностороння політична комунікація. Інформація передається лише одним шляхом – від влади до суспільства. Суспільство має лише офіційні, досить обмежені канали передачі інформації від влади, тому уряд може бути здивований соціальною реакцією і реагувати на них хаотично. Існує державна інформаційна монополія: більшість засобів масової інформації перебувають у державній власності та піддаються цензурі. Одностороння політична комунікація розуміється як синонім пропаганди.

У демократичній державі також підтримується двостороння політична комунікація та високий рівень відкритості інформації. Влада отримує сигнали від суспільства через незалежні ЗМІ, позиції груп тиску, різні форми протесту, опитування громадської думки та вплив опозиції – і реагує на них. Демократичні вибори дозволяють громадськості оцінювати діяльність політиків.

Дивлячись на політичну комунікацію з точки зору маркетингу, сигнали громадськості вказують на попит на конкретні ідеї та кроки, а дії політиків є пропозицією. Політичний маркетинг, навпаки, – це спосіб з'ясувати, на який попит, і найбільш вигідний спосіб продати партію на політичному ринку, використовуючи різні методи переконання та нейролінгвістичне програмування [4, с. 43].

Політична комунікація як об'єкт систематичних досліджень почала існувати на початку двадцятих років ХХ століття. Найважливішими причинами, які вирішили зростаючу важливість цієї сфери були:

- 1) досвід, пов'язаний із використанням пропаганди під час Першої Світової війни;
- 2) практика функціонування пропаганди в тоталітарних державах;
- 3) переконання, що черговий збройний конфлікт неминучий, і тому це було як необхідність – розроблення ефективних методів впливу на потенційних опонентів [3, с. 43].

Сучасна політична комунікація характеризується медійним характером. Нині активно використовуються різні медіа-засоби, створюється медійне середовище тощо. Ці явища і процеси досліджуються і описуються науковцями і, на наш погляд, розширюють уявлення про політичну комунікацію. Серед здобутків дослідників можна вважати і створення чотирьох теоретичних моделей комунікації: модель передавання; експресивна модель; публічна модель і рецепційна модель. Усі вони є удосконаленням вищезгаданої моделі Г. Лассуела, проте більше адаптовані до сучасних реалій. Стисло охарактеризуємо їх.

1. Модель передавання – базується на удосконаленні ролі «комунікатора»: масові комунікатори зазвичай не продукують «повідомлень» або комунікації; вони пропонують власну добірку новин, інформації або надають доступ до поглядів і голосів декого з тих, хто хоче поспілкуватись з широким загалом. В цілому комунікація виглядає так:

- 1) події й голоси в суспільстві;
- 2) роль каналу / комунікатора;
- 3) повідомлення;
- 4) сприймач (автори – Вестлі, Мак-Лін).

Ця модель применшує механічність простого, лінійного передавання інформації.

2. Експресивна модель – спрямована на виклик спільного розуміння і емоцій, на «презентацію спільних переконань» (автор – Дж. Кері); будується на використанні символів і асоціацій, які існують в культурі; використанні ритуальних символів – культурних цінностей, переконливих цінностей, традицій.

3. Публічна модель (або комунікація як видовище) – заснована на ідеї привернути увагу до події, лідера, тобто привернути візуальну та слухову увагу аудиторії.

4. Рецепційна модель – уточнення «реципієнта», аудиторії, що базується на принципах структуралізму та семіології – повідомлення складається зі знаків, що мають денотативне та конотативне значення. Комунікатори закодовують інформацію, а реципієнти розкодовують її (автор моделі – С. Гол). Повідомлення кодується за допомогою символізації (у політичному просторі це відбувається за допомогою міфу, релігії, ідеології, політичної реклами).

Загалом аналіз викладеного матеріалу дозволяє зробити висновок про те, що процес політичної комунікації безперервний, але його інтенсивність спостерігається під час загальних виборів, коли для завоювання прихильності використовуються різні засоби впливу на електорат. Політична комунікація

здійснюється через засоби масової інформації, політично організовані структури та неформальні канали. Особливістю розвитку сучасного політичного поля є його активне проникнення у функціональні принципи технології, стандартизації, уніфікації та систематизації політичних процесів і відносин. Цей вплив найбільш очевидний у сфері політичної комунікації. Швидке вдосконалення технічних засобів передачі інформації призвело до перенесення центру політичної взаємодії в галузі електронних ЗМІ, що супроводжувалось комерціалізацією, драматизмом, тенденцією до сенсаційності та спотворенням фактів і загалом раціоналізацією політичного світу. Це явище є актуалізацією нових наукових досліджень і є предметом подальшого вивчення політичної комунікації.

-
1. Ковалевський В. О. Політична комунікація як інструмент подолання кризових явищ. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2010. № 912. С. 144 - 152.
 2. Соловьев А. И. Политические коммуникации: учебное пособие для студентов вузов. М.: Аспект-Пресс. 2004. 332 с.
 3. Косенко Ю. В. Основы теории мовної комунікації: навчальний посібник. Суми: СДУ, 2011. 187 с.
 4. Связи с общественностью в политике и государственном управлении/ Под общ. ред. В. С. Комаровского. М.: РАГС. 2001. 520 с.
 5. Austin L., Fisher Liu B., Jin Y. How Audiences Seek Out Crisis Information: Exploring the Social-Mediated Crisis Communication Model. *Journal of Applied Communication Research*. 2012. Vol. 40. No. 2. P. 188 - 207.

НАПИСАТИ ВЛАСНУ КНИГУ. РЕАЛЬНО ЧИ НІ?

Вельшинська В.

Чи можна навчитися письменництва? Чи існує якесь таємне знання про натхнення, яке передається від людини людині? Може є формула, яка відрізняє просте речення, яке доносить зміст, від вислову, від якого розривається серце? Чи існують дієві письменницькі схеми, котрі завжди

працюють, послуговуючись якими можна гарантувати результат? Чи допоможуть теорії красного письменства та енна кількість потрачених годин досягнути заповітної мети і написати класну книжку? На всі питання одна відповідь – ні.

Ніхто і ніколи не навчить людину писати. Але можна навчитися писати самому, відточити майстерність, набити руку. Все це реально, якщо опанувати і зрозуміти основний інструмент кожного письменника – себе самого. Якщо уявити для себе свою мету, зрозуміти мотивацію, відкинути страхи і сумніви, то можна принаймні спробувати дати вихід своїм думкам. [1, с. 8 - 9].

А от тут треба добре подумати, тому що, якщо є чітке розуміння того, чому ж ні, то може й справді не варто. Існує відома фраза, яку можна застосувати до багатьох творчих процесів – якщо можеш не писати – не пиши! Але якщо думки нуртують в голові, якщо картинки з'являються в уяві, то таки варто спробувати, а раптом це шедевр! Буває, що людина відмовляється щось написати тільки тому, що вважає це дивакуватою причудою, або вважає, що це нікому не потрібне. Тут визначальним фактором повинно бути не те, кому це потрібно, а те, чи потрібно це тобі. Якщо твоя відповідь ствердна, тоді точи перо!

Чи варто мати далекоглядні плани написати наступну «поттеріану»? Чи просто покласти свій твір в шухляду і колись прочитати своїм дітям. Це уже крок № 2, а до нього ще треба дожити. Отже, відкидаємо далекоглядні плани і беремось до роботи.

Є ідея? Бо саме вона є тим зерном, яке повинно прорости. А далі визначаємо мету – навіщо цей текст? Що зміниться для людини, коли вона його прочитає? Окреслюємо тему – про що саме хочеться говорити?

Не секрет, що тема має бути актуальною, ідея потрібною і мова виразною, бо саме ці чинники вирізняють вартісні тексти, які хочеться читати, а саме такою ми і задумуємо нашу книжку, адже так?

Ще один важливий момент. Для того, щоб обрати доречну тему, гостру проблематику, відповідний словниковий діапазон, змогти дати відповіді на запитання читача, треба визначити, хто ж той читач, для кого писати? Хто саме стане читацькою аудиторією. Тут варто дослідити свого потенційного читача. Зробити це найпростіше на прикладі самого себе, адже це реальна особа, яка завжди поруч. Можна навіть провести анкетування і відповісти на кілька запитань, на кшталт: Що мені цікаво? Як, коли і скільки я читаю? Що і де (на яких ресурсах) я читаю?

Також буде не зайвим подумати про те, що обурює в тексті, коли втрачаєш цікавість, що викликає найсильніші емоції під час читання тощо. Отже робимо цілком логічний висновок – писати варто про те, що хвилює саме тебе самого, про те, що зачіпає, не дає спокою, про те, у що дійсно віриш. Таким чином можна ненароком створити щирий текст, який знайде відгук у багатьох серцях, адже завжди знайдуться ті, хто поділяє такі ж думки, емоції, смаки.

Що ще важливо? Важливо, щоб у тексті щось відбувалось. Іншими словами, потрібен гострий сюжет. В сюжеті має бути конфлікт, зіткнення інтересів, яке змусить читача приставати на чийсь сторону чи якимось іншим чином визначати для себе добре чи погане, міркувати, доходити до певних усвідомлень. А як розвивається сюжет, всіх нас вчили ще у школі: зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка. Звучить дещо сухувато, але працює безвідмовно, адже в зав'язці треба окреслити тло подій, ввести персонажів, змалювати перші натяки на той конфлікт, який буде розгортаний далі – під час розвитку подій. Кульмінація має бути яскравою. Це має бути та вершина, після якої уже більше не буде так, як було. Ну і в розв'язці робимо висновки, дізнаємося, чим це все скінчилося. Якось так. [3]

Що ж у нас з героями? Вони повинні бути у тексті. Але якими? Безумовно, різними, але має в них бути щось від нас із вами. Це не мусить бути якийсь недосяжний ідеал. Бо ідеалів не буває в реальному житті. Щодо негативних персонажів, то вони, як відомо, стовідсотково негативними не

бувають. Але якщо ви задумали створити такого героя, то маєте на це повне авторське право. Головне, щоб читач повірив.

Здавалося б, все достатньо просто. Пиши собі. Та буває так, що не пишеться. Немає натхнення, муза не приходить. Буває й таке. Причини можуть бути різними і дуже банальними. Іноді достатньо просто вийти на природу, отримати емоцію і хвиля повертається і підхоплює. Та буває й гірше. Криза ідей, вичерпаний ресурс. У нашому випадку, наприклад, банальна втома і виснаження від дуже активного літа між випуском зі школи та вступом до вишу стала причиною персональної творчої кризи. Ну що ж. Тут допомагає думка про те, що ж нікому нічого не винен. Пишеш для себе, а значить повернешся до цього, як тільки зможеш. Як виходять з подібної ситуації професійні письменники, які зв'язані контрактом із видавництвом, де прописані терміни здачі роботи? Вірогідно, шукають сильних емоцій. Будь-яких. Бо не завжди лише позитивна емоція здатна викликати нову хвилю натхнення, іноді емоція зі знаком мінус стає потужним поштовхом до написання.

Як би там не було, а саме оце містичне невловиме натхнення – це саме той загадковий компонент, без якого нічого не вийде, яку б чітку сюжетну лінію автор не продумав. Та насправді, без натхнення не лише писати важко, а й будь-що робити без нього, м'яко кажучи, сумно. Натхнення – це прерогатива не лише таких диваків, як письменники, художники чи композитори. Кожен з нас може пригадати цей стан, коли відчуваєшся вмотивованим, сильним, сфокусованим, одним словом, цей стан можна назвати «бачу ціль – не бачу перепон». Якщо, навіть, і є «перепони», то їх легко усувати, що ще більше додає сил і мотивації. Таке трапляється з кожним. Хтось на такій хвилі може довести якусь складну теорему, хтось спекти торт, хтось поставити діагноз, а хтось написати пару сторінок задуманої книжки.

То як же бути з цим натхненням? Сидіти і чекати на нього? виправдовувати свою кризу і небажання щось робити його відсутністю?

Дуже зручно, але навряд чи конструктивно. Спеціалісти стверджують, що насправді натхнення – цей стан ресурсу – ніщо інше, як наша реакція. «Стан ресурсу виникає, як наша реакція на певні зовнішні та внутрішні чинники і впливи – фізіологічні, психологічні, події, погодні тощо» [1, с. 115]. Оскільки всі ми різні, то і реакції наші на будь-які чинники різні, тому ніхто не напише рецепту, в яких пропорціях змішати ці інгредієнти, щоб вийшов відмінний творчий борщ, проте, якщо підійти до цього процесу більш системно, то цілком вірогідно, що можна занурити себе у стан ресурсу цілком свідомо. Нові місця, умови, стороння підтримка, позитивний приклад, свідоме обмеження себе у часі (так, так, це теж може спрацювати) – це всього кілька пунктів, до яких кожен може додати щось, що надихає і сповнює енергією саме його.

Для декого однією з найбільших проблем є можливість знайти час для писання. Банально, авжеж. Часу у всіх однаково, не більше і не менше, а діра під назвою «відсутність часу» затягує. Тож справжнім тренуванням може бути змусити себе писати хоч трохи. Це свого роду творча дисципліна. На зустрічах «Клубу анонімних авторів», які відбуваються по всій Україні, саме це і дивує – люди зустрічаються десь в кафе, отримують тему і ставлять таймер – 25 хвилин. І пишуть. І так на кожній зустрічі. Засновниця клубу, письменниця Таїс Золотковська в своєму блозі каже про це так: «Ми всі це робимо – тремтимо, прокрастинуємо, відкладаємо. Але коли ставиш таймер на 25 хвилин, коли навпроти сидить людина, яка дивиться у свою уяву, то починаєш писати. Слово за словом. Аж поки не наклацаєш The End». [4].

Коли письменник-початківець бачить подібні зізнання від досвідчених авторів, то йому стає легше. Значить і в них так буває. Значить все нормально. Значить власні перепони і сумніви цілком «саморобні», а значить з ними можна справитися і подолати. І в писанні, і в житті. Головне – лишатися собою, не намагатися «підхопити» чужу ідею, характер, стиль. В писанні й справді все, як в реальному житті.

Можливо саме тому я і вирішила почати писати книгу. Якщо коротенько представити мій наразі невеличкий доробок, то він уміститься у двох з половиною частинах повісті під назвою «Ті, що не існують». Третя частина в процесі і зізнаюсь, народжується дуже повільно, саме через описані вище кризи різного генезу. Про те, що це повість, та ще й у жанрі психологічного фентезі, я дізналася уже від журі всеукраїнського літературного конкурсу для підлітків, в якому цілком випадково вирішила взяти участь з подачі моєї шкільної вчительки. Я не думала і не гадала, в якому ж жанрі писати і як це все грамотно називається. Якщо чесно, я взагалі не збиралась показувати на загал своє письмо, але ідея видалась цікавою, така собі розвага в період карантинної ізоляції. Важливо було й те, що була підтримка з боку мами, яка стала першим тестовим читачем та строгим критиком. Не було жодних амбіцій чи планів. Проте не буду приховувати, що коли раптом стало відомо, що моя робота посіла друге місце у конкурсі і отримала дуже схвальні відгуки компетентного літературного журі, то я вперше відчула себе ким-то схожим на письменницю. Я пишалась собою. Це правда, адже це було несподіване визнання для мене. Виявилось, що моя робота цікава людям і її хочуть читати. Більше того, її опублікували. Ось такий неочікуваний досвід, який переконав і мене в тому, що все можливо, що не варто думати наперед про те, чи це потрібно комусь чи ні, знецінювати свої поривання і задуми, що якщо є внутрішній поштовх писати, то варто писати, а що з цього вийде – пізніше стане ясно. Своїм прикладом я хочу надихнути тих, хто має сумніви, хто вважає себе цілком звичайною людиною, ідеї якої можуть нікого не зацікавити, зробити крок вперед у тій справі, яка вас надихає. А потім ще один крок. Не думайте про успіх, а про невдачу тим паче не думайте. Просто крокуйте своїм власним шляхом. Попереду точно щось позитивне. Як мінімум – досвід. А це не так вже й мало.

Чи чули ви історію Ентоні Берджеса? Шкільний учитель, мистецтвознавець, якому діагностували рак і дали всього 1 рік життя,

занепокоєний тим, як і на що його сім'я зможе жити після його смерті, почав гарячково писати роман, щоб залишити авторські права своїй сім'ї. До кінця свого року роман «Механічний апельсин» було завершено. Це був успіх! А от рак відступив! Його більше не діагностували. Зате Ентоні впродовж наступних 30 років написав ще понад 50 книг, а також безліч музичних творів. Його романи екранізувалися, приносили автору великі статки і літературні премії. [2, с. 129]. Ось таке собі звичайне чудо. Творчість лікує, а найглибша криза, якщо підійти до неї без паніки, може стати джерелом найбільшого підйому.

Отже, робимо висновки. А вони такі: якщо писати – це те, що вам подобається, навіть якщо це просто причуда, але вона вас надихає, то пишть. Бо це покращить якість життя, додасть барв і емоцій. Психологи радять побільше робити в житті того, що приносить задоволення і поменше того, що не приносить, демотивує. Здавалося б – що тут незрозуміло? Це ж і так ясно. Це ж легко. Та хіба?

Тут йдеться не про банальні речі, а про турботу про себе. «Турбота про себе – це взагалі непросто, бо це не відпочинок, подорожі чи маленькі радощі, а насамперед прийняття стратегічних рішень і щоденна робота над тим, щоб життя було таким, від якого не треба втікати». [1, с. 128].

Знати себе і довіряти собі – непросто. Йти за своїм внутрішнім покликом – непросто, але дуже потрібно. «Бо ані добре жити, ані добре писати без цього – не вийде». [1, с. 129].

-
1. Бабкіна К. Звичка писати: Книжка-зошит для роботи зі словом, натхненням та собою. Київ: Видавничий дім «Комора», 2020. 136 с.
 2. Берджес Е. Зарубіжні письменники: Енциклопедичний довідник: Том 1. / за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. С. 129 - 131.
 3. Золотковська Т. Пиши. Легкий шлях від ідеї до книжки. Харків: Моноліт-Bizz, 2018. 288 с.
 4. Золотковська Т. Мої проєкти якими живу та дихаю // <https://taiszolotkovska.com/>

НАШІ АВТОРИ

1. Бакланова Н. М. – доцент кафедри кафедрі всесвітньої історії та методології науки ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
2. Богаченко А. – студ. факультету іноземних мов ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
3. Букач В. М. – приват-професор кафедри всесвітньої історії та методології науки ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
4. Вельшинська В. – студ. факультету іноземних мов ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
5. Гранковська І. – студ. факультету початкової освіти ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
6. Даніленко С. – студ. факультету іноземних мов ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
7. Ілясов О. О. – викладач кафедри слов'янського мовознавства ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
8. Кудлай Ю. – студ. факультету іноземних мов ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
9. Латишева В. В. – доцент кафедри міжнародних відносин та права Національного університету «Одеська політехніка».
10. Массанов А. В. – професор кафедри психології розвитку та соціальних комунікацій ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
11. Окул І. І. – аспірант кафедри психології розвитку та соціальних комунікацій ПНПУ імені К. Д. Ушинського.
12. Рабаджи К. С. – в. о. заступника директора НВРКЗ КЗ «Одеський НРЦ «Чути серцем».
13. Рябихіна М. – студ. Національного університету «Одеська політехніка».
14. Шульга В. – студ. факультету іноземних мов ПНПУ імені К. Д. Ушинського.

З М І С Т

1. Кудлай Ю., Букач В. М. Сучасна одеська поезія.....3
2. Шульга В. «Казка про калинову сопілку» Оксани Забужко.
Старі мотиви в новій інтерпретації.....10
3. Даніленко С. Українська група «Go_A».....15
4. Массанов А. В., Окул І. І. Перспективи досліджень в області
психології вікових криз.....23
5. Гранковська І., Ілясов О. О. Методичні можливості
активізації формування читацьких
інтересів молодших школярів.....28
6. Рабаджи К. С. Особливості організації гурткової діяльності
з дітьми з порушеннями слуху в системі
освітнього процесу.....36
7. Рябихіна М., Латишева В. В. Проблеми подолання цифрової
нерівності працюючих в Україні в
умовах дистанційної роботи.....43
8. Богаченко А., Бакланова Н. М. Роль комунікації в політиці...51
9. Вельшинська В. Написати власну книжку. Реально чи ні?.....56
10. Наші автори.....63

Примітка: Роботи Вельшинської В., Даніленко С., Шульги В.,
підготовлені під науковим керівництвом приват-
професора Букача В. М.

Історичний досвід і сучасність: Матеріали **XXVIII** наукової
конференції здобувачів вищої освіти. **Статті.**/ Відп. ред. В. М. Букач.
– Вип. 43. – Одеса: ПНПУ, 2022. – 64 с.

Підписано до друку	30. 06. 2022
Умовн.- друк. арк.	3, 2
Тираж	100 прим.